

Nr 9

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1955/56, i vad avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

(4:e avd.)

1:o) **Investeringsplan för kommunikationsverken m. m.** I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under kapitalbudgeten (bilaga 27, punkterna 1 och 2, s. 1—13 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 4 januari 1955) dels lämnat en översikt över kommunikationsverkens investeringar, avseende postverkets, televerkets, statens järnvägars och statens vattenfallsverks fonder, luftfartsfonden samt väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond, dels ock anmält vissa anslagstekniska frågor.

I 1954 års statsverksproposition uppskattades medelsförbrukningen på kommunikationsverkens investeringsanslag under budgetåret 1953/54 till ca 1 035 milj. kr. De sammanlagda faktiska investeringsutgifterna begränsades emellertid, som tabell 1 visar, till 977 milj. kr. och underskredo sålunda de beräknade utgifterna med ca 58 milj. kr. Avvikelsen, som helt gäller de rambegränsade investeringarna, faller med sin huvuddel på vattenfallsverket. På detta verks investeringsanslag redovisas nämligen en sammanlagd belastning av 310 milj. kr., att jämföras med den siffra för medelsförbrukningen, som beräknades för ett år sedan och som uppgick till 360 milj. kr. Avvikelserna för de övriga verken är relativt små och torde i huvudsak ha föranletts av att vissa marginaler måst hållas, för att de fastställda investeringsramarna icke skulle överskridas.

Tabell 1

Budgetåret 1953/54

	Ingående behåll- ning	An- visade anslag	Medelsförbrukning beräk- nad höst- ten 1953		Utgående behållning	
	m i l j o n e r k r o n o r					
<i>Rambegränsade investeringar</i>						
Postverket	2,4	12,9	12,7	11,1	4,2	
Televerket	7,9	312,9	249,0	248,0	72,8	
Statens järnvägar	38,0	368,2	330,0	325,6	80,8	
Vattenfallsverket	38,8	347,5	360,0	309,7	76,6	
Luftfartsverket	1,0	9,4	8,0	7,5	2,9	
Förrådsfonden	3,0	40,1	36,4	36,0	7,1	
	Summa	91,1	1 091,0	996,1	937,9	244,4

Övriga investeringar

Postverket	1,2	—	—	—	1,2	
Statens järnvägar	2,7	15,0	13,3	13,1	4,3	
Vattenfallsverket	—	20,0	20,0	20,0	—	
Förrådsfonden	—	6,0	6,0	6,0	—	
	Summa	3,9	41,0	39,3	39,1	5,5
	Totalsumma	95,0	1 132,0	1 035,4	977,0	249,9

Den i förhållande till beräkningarna lägre medelsförbrukning, som vattenfallsstyrelsen redovisar, sammanhänger till inemot hälften med att vissa kapitaltillskott under budgetåret tillförts anslaget till Bergforsens kraftstation. Vidare har Stornorrforsbygget icke kommit i gång som beräknats, varjämte vissa andra utgifter kunnat begränsas.

Den sålunda uppkomna differensen mellan den beräknade och faktiska belastningen på investeringsanslagen förklarar för vattenfallsverkets del den ökning av anslagsbehållningarna, som tabell 1 anger. Även för verken i övrigt har emellertid reservationerna stigit rätt starkt, nämligen från ca 56 till ca 173 milj. kr. Den huvudsakliga orsaken härtill är, att i syfte att skapa en investeringsreserv betydligt högre investeringsanslag anvisades för budgetåret, än som var motiverat enbart av den förutsedda medelsförbrukningen under budgetåret. Reserven har sedermera endast i begränsad utsträckning kommit att tagas i anspråk. Det har skett genom den utvidgning av investeringsramarna under budgetårets gång, som förordades i investeringsplanen i 1954 års statsverksproposition. Anslagsbehållningarna torde emellertid under budgetåret 1954/55 komma att väsentligt nedbringas till följd av den ändrade metod för anslagsberäkningen, som tillämpats för detta budgetår.

Beträffande investeringsverksamhetens omfattning under *budgetåret 1954/55* befanns det av konjunkturpolitiska skäl motiverat att med undantag för vattenfallsverket uppställa tre olika alternativ för densamma. Som normalprogram angavs därvid en investeringsverksamhet av i huvudsak den omfattning, som förordats för budgetåret 1953/54. Minimiprogrammet, som utformades med hänsyn till verkens möjligheter att på relativt kort sikt före ingången av budgetåret 1954/55 anpassa sig till en lägre investeringsnivå, beräknades till ett ca 10 procent lägre belopp än normalprogrammet angav. Som ett maximiprogram slutligen räknades med en investeringsvolym på en ca 10 procent högre nivå än normalalternativet. Maximiprogrammet borde, uttalades det i investeringsplanen, endast komma i fråga, om konjunkturutvecklingen tenderade i depressiv riktning och utrymme för en ökning av de offentliga investeringarna därigenom uppstod.

De anslag som anvisades, upptogs med sådana belopp som erfordrades för att maximiprogrammet skulle kunna realiseras vid en eventuell försämring av konjunkturutsikterna. De olika anslagen beräknades därför i hu-

vudsak på sådant sätt, att den vid normalalternativet av resp. verk förutsatta medelsförbrukningen ökades med 10 procent, varefter den erhållna summan minskades med den reservation, som beräknades föreligga vid utgången av budgetåret 1953/54.

I enlighet med uttalandena i 1954 års investeringsplan för affärsverken fastställdes under våren 1954 normalprogrammet att gälla för innevarande budgetår. Omfattningen av detta framgår av första kolumnen i tabell 2. I tabellen redovisas även de förslag till ändringar av investeringsramarna som verken framfört i samband med petita för budgetåret 1955/56 och vidare de ändringar som föredragandena ansett sig kunna tillstyrka.

Tabell 2

	Medelsförbrukning 1954/1955		
	Beräknat i 1954 års statsverks- prop.	Verkens förslag hösten 1954	Förordat av före- dragan- dena
	milj o n e r k r o n o r		
<i>Ramreglerade investeringar</i>			
Postverket	12,8	12,8	12,8
Televerket	249,0	257,5	249,0 ¹
Statens järnvägar	330,0	330,0	325,0
Vattenfallsverket	350,0	371,2	367,0
Luftfartsverket	8,0	8,0	8,0
Förrådsfonden	35,0	35,0	35,0
	Summa 984,8	1 014,5	996,8
<i>Övriga investeringar</i>			
Postverket	2,0	2,0	2,0
Statens järnvägar	0,3	1,6	1,6
Förrådsfonden	3,0	3,0	3,0
	Summa 5,3	6,6	6,6
	Totalsumma 990,1	1 021,1	1 003,4

Tele- och vattenfallsstyrelserna har i samband med sina petita för budgetåret 1955/56 hemställt om utökningar av de för innevarande budgetår fastställda investeringsramarna. Några dylika utökningar anses emellertid av Kungl. Maj:t i nuvarande ekonomiska läge icke möjliga. För vattenfallsverkets del förklaras dock en uppräknings med 17 miljoner kronor av rent formella och redovisningstekniska skäl motiverad, medan för statens järnvägars del investeringsramen nedräknas till 325 miljoner kronor.

Medelsförbrukningen å affärsverkens samt väg- och vattenbyggnadsverkets investeringsanslag, exklusive sådana anslag som faller utanför ramregleringen, kommer med de sålunda förordade ändringarna att uppgå till to-

¹ Här har bortsetts från ett belopp om 0,4 milj. kr., som under budgetåret överförts från anslaget till Rundradioanläggningar under televerkets fond till byggnadsstyrelsens deifond av statens allmänna fastighetsfond.

talt 996,8 milj. kr. Övriga anslag förväntas bli belastade med ca 6,6 milj. kr. Den totala medelsförbrukningen kan därför beräknas uppgå till ca 1 003,4 milj. kr.

För budgetåret 1955/56 har verksstyrelserna räknat med att investeringsutgifterna skall komma att uppgå till ca 1 080 milj. kr., vilket i jämförelse med de nu redovisade beräkningarna för löpande budgetår skulle innebära en stegring av investeringsutgifterna med ca 77 milj. kr. Ökningen för de ramreglerade anslagen uppgår till ca 76 milj. kr. och för de övriga till ca 1 milj. kr.

Ökningen faller till stor del på televerket. Telestyrelsen föreslår nämligen en höjning av investeringsvolymen från 249 till 311 milj. kr., d. v. s. med 62 milj. kr. Järnvägsstyrelsen har upptagit investeringsutgifterna för de ramreglerade anslagen till 334,1 milj. kr., vilket i förhållande till den nu förordade ramen för innevarande budgetår, skulle innebära en höjning av volymen med ca 9 milj. kr. Vattenfallsstyrelsen har beräknat investeringarna till totalt 372,3 milj. kr., vilket belopp ligger ca 5,3 milj. kr. över den nu förordade ramen för innevarande budgetår. Generalpoststyrelsen, luftfartsstyrelsen och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för förrådsfonden räknar med i stort sett oförändrade investeringsutgifter.

I fråga om investeringsplanen för nästa budgetår anför *departementschefen* följande.

En investeringsverksamhet av den omfattning, som verksstyrelserna sålunda föreslagit, är i och för sig starkt motiverad både av företagsekonomiska skäl och med hänsyn till de krav i fråga om prestationer och service av olika slag, som allmänheten ställer på verken. Det hade därför varit önskvärt, att de av verksledningarna framlagda investeringsprogrammen för nästa budgetår hade kunnat realiseras. I det nuvarande ekonomiska läget låter sig detta emellertid icke göra. Den utveckling, som ägt rum på olika områden av den svenska ekonomien under det senaste året, har kännetecknats av en hårdnande konkurrens om de resurser i form av arbetskraft och materiel, som för närvarande kan anses stå till förfogande för enskilda och offentliga investeringar. En risk föreligger vidare för att denna situation, därest inga motåtgärder vidtages, kommer att skärpas. Med anledning härav har en ökad återhållsamhet vid ianspråktagandet av tillgängliga resurser nu ansetts särskilt påkallad, och det har framstått som nödvändigt att som ett led i en ekonomisk politik för bevarandet av den samhällsekonomiska balansen söka uppnå en begränsning av investeringsverksamheten i allmänhet och därvid även av de offentliga investeringarna och den del därav, för vilken kommunikationsverken svarar.

Vid bedömningen av den möjliga bergänsningen av kommunikationsverkens investeringar har å andra sidan hänsyn även måst tagas till den effekt på den löpande verksamheten, som en avsakning i investeringstakten kan medföra. Verksamheten är ju i allra största utsträckning inriktad på affärsmässiga prestationer gentemot allmänheten och näringslivet, och kraven på dessa tenderar att ständigt öka parallellt med den allmänna standardhöjningen. Som läget nu är inom kommunikationsverken, måste emellertid redan nu på kort sikt och i alla händelser på längre sikt avsevärda kapitalinsatser göras, om servicekraven — det må gälla teleförbindelser, rese möjlig-

heter, godstransporter, kraft för borgerliga och industriella ändamål av olika slag m. m. — skall kunna tillgodoses. Mellan de i stor utsträckning oförenliga krav, som sålunda här ställes — det samhällsekonomiska på en begränsning av den totala investeringsvolymen och det av serviceskäl men även av företagsekonomiska synpunkter motiverade på ökade investeringar hos kommunikationsverken — har en avvägning måst göras. Den har på grund av den risk som föreligger för en tillspetsning av konjunkturen, lett till att en sänkning av verkens totala investeringsvolym ned mot den nivå, som i 1954 års statsverksproposition angavs för det s. k. minimalalternativet, ansetts ofrånkomlig. Denna sänkning innebär, att ett uppskov med vissa i och för sig önskvärda investeringsprojekt och en allmän avsakning av investeringstakten hos kommunikationsverken tillsvidare blir nödvändig. Inom ramen för den totala begränsningen av investeringarna har emellertid bedömningen utfallit olika för de särskilda verken. Resultaten härutinnan redovisas i tabell 3.

Tabell 3

	1954/55 Förordat av före- dragan- dena	1955/56 Verkens förslag	1955/56 Förordat av före- dragan- dena
	m i l j o n e r k r o n o r		
<i>Ramreglerade investeringar</i>			
Postverket	12,8	12,7	11,4
Televerket	249,0	310,7	239,0
Statens järnvägar	325,0	334,1	302,0
Vattenfallsverket	367,0	372,3	337,0
Luftfartsverket	8,0	8,0 ¹	7,0
Förrådsfonden	35,0	35,0	33,0
	Summa	1 072,8	929,4
<i>Övriga investeringar</i>			
Postverket	2,0	1,4	1,4
Statens järnvägar	1,6	0,2	0,2
Förrådsfonden	3,0	6,0	—
	Summa	7,6	1,6
	Totalsumma	1 003,4	931,0

Vad gäller de *ramreglerade investeringarna* förutsättes, såsom framgår av tabellen, beträffande postverket, statens järnvägar, luftfartsverket och förrådsfonden en begränsning av investeringsverksamheten med ca 10 procent vara möjlig. För statens järnvägars del har dock hänsyn tagits till den förut nämnda möjligheten att genom uppskov med vissa lokbeställningar redan under innevarande budgetår begränsa investeringsvolymen. Som maximum för statens järnvägars investeringsutgifter under nästa budgetår föreslås därför ett belopp av 302 milj. kr. För tele- och vattenfallsverken förordas relativt sett mindre sänkningar, nämligen från 249 till 239 milj. kr., resp. från 367 till 337 milj. kr. Beträffande televerket har emellertid samtidigt för-

¹ Avser den ram, som luftfartsstyrelsen föreslagit. I avsnitt 7 har emellertid redovisningen av medelsförbrukningen grundats på det där intagna arbetsprogrammet.

utsatts, att investeringarna i rundradioanläggningar skall ökas till ca 10 milj. kr. Minskningen beträffande övriga anslag uppgår därmed till ca 14 milj. kr.

Beträffande *övriga investeringar* tillstyrkes ett anslag under postverkets fond om 1,4 milj. kr. avseende förvärv av fastigheter i Linköping. Däremot har för nästa budgetår icke upptagits några medel under förrådsfonden till grustag m. m. och effektförråd. Medelsförbrukningen för icke ramreglerade investeringar beräknas totalt till 1,6 milj. kr. att jämföras med 6,6 milj. kr. under innevarande budgetår.

Beträffande den närmare innebörden av de olika verksstyrelsernas och föredragandenas förslag i fråga om verkens investeringsverksamhet samt medelsbehov och medelsförbrukning för budgetåret 1955/56 i förhållande till innevarande budgetår torde få hänvisas till statsrådsprotokollet (s. 1—9) och till efterföljande tablå.

	Investerings- utgifter	Av verken planerade investerings- utgifter		Av föredra- gandena be- räknade in- vesterings- utgifter		Re- serva- tioner den 30/6 1954	An- slag 1954/55	För- slag 1955/56	Beräk- nade reserva- tioner den 30/6 1956
		1954/55	1955/56	1954/55	1955/56				
<i>Ramreglerade investe- ringar.</i>									
Postverket	11,1	12,8	12,7	12,8	11,4	4,2	11,1	10,5	1,6
Televerket	248,0	257,5	310,7	249,0 ¹	239,0	72,8	206,5	220,3	11,6
Statens järnvägar ..	325,6	330,0	334,1	325,0	302,0	80,8	290,8	266,7	11,3
Vattenfallsverket ..	309,7	371,2	372,3	367,0	337,0	76,6	346,5	306,5	25,6
Luftfartsverket . . .	7,5	8,0	8,0	8,0	7,0	2,9	7,0	6,7	1,6
Förrådsfonden	36,0	35,0	35,0	35,0	33,0	7,1	33,6	29,7	2,4
	937,9	1 014,5	1 072,8	996,8	923,4	244,4	895,5	840,4	54,1
<i>Övriga investeringar</i>									
Postverket	—	2,0	1,4	2,0	1,4	1,2	1,7	1,4	0,9
Statens järnvägar ..	13,1	1,6	0,2	1,6	0,2	4,3	—	—	2,5
Vattenfallsverket ..	20,0	—	—	—	—	—	—	—	—
Förrådsfonden	6,0	3,0	6,0	3,0	—	—	3,0	—	—
	39,1	6,6	7,6	6,6	1,6	5,5	4,7	1,4	3,4
Totalsumma	977,0	1 021,1	1 080,4	1 003,4	931,0	249,9	900,2	841,8	57,5

Anslagsbehållningarna per den 30 juni 1954 uppgick till ca 250 milj. kr. Tillsammans med för innevarande budgetår anvisade anslag, ca 900 milj. kr., utgör den för budgetåret disponibla anslagssumman ca 1 150 milj. kr. Med nu föreslagna investeringsramar och med förutsatt ianspråktagande av de anslag, som icke innefattas i ramregleringen, kommer medelsförbrukningen under innevarande budgetår att uppgå till totalt ca 1 003 milj. kr.

¹ Här har bortsetts från ett belopp om 0,4 milj. kr. som under budgetåret överförts från anslaget till Rundradioanläggningar under televerkets fond till byggnadsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond.

De vid budgetårets slut förefintliga reservationerna kommer därmed att utgöra ca 147 milj. kr.

De för nästa budgetår beräknade anslagsbeloppen avser att jämte reservationerna från nu löpande budgetår täcka den förutsatta medelsförbrukningen och därutöver ge vissa marginaler. Den förordade totala anslagsanvisningen, inklusive anslag utanför ramregleringen, uppgår till ca 842 milj. kr. Tillsammans med de beräknade till budgetåret ingående reservationerna kommer den under detta tillgängliga anslagssumman att uppgå till ca 989 milj. kr. Då medelsförbrukningen beräknas till 931 milj. kr., utgör anslagsreserven ca 58 milj. kr.

I anslutning till investeringsplanen har departementschefen tagit upp *vissa anslagstekniska frågor*.

I skrivelse den 3 september 1954 angående anslag till kraftstationer och regleringar under budgetåret 1955/56 har *vattenfallsstyrelsen* anfört bl. a. att betydande förskjutningar i medelsförbrukningen på anslagen till byggnader och anläggningar kan inträda under ett budgetår i förhållande till de kalkyler, som ligger till grund för anslagsberäkningarna. Det säges bero på att det är omöjligt att förutse alla på medelsförbrukningen inverkan omständigheter. Så kan exempelvis en kraftig vårflod medföra försening av arbeten, under det att en låg vårflod ger en möjlighet till ökad arbetstakt, som ofta anses böra utnyttjas. Betydande variationer i medelsförbrukningen kan vidare föranledas av om maskinlikvider utbetalas före eller efter ett budgetårsskifte. De olägenheter, som är förbundna med angivna svårigheter att beräkna anslagsbehovet, skulle väsentligt reduceras utan att några reellt betydelsefulla band på verksamheten behövde bortfalla, därest nuvarande specificerade anslag åtminstone beträffande kraftstationer och vattenregleringar, ersattes med ett enda. Den fördelen torde också kunna påräknas, att de sammanlagda reservationerna vid budgetårets slut blir lägre. Åtgärden skulle icke medföra någon ändring däri, att de enskilda kraftstationerna etc. beslutas var för sig av statsmakterna.

Styrelsen anser det på anförda skäl önskvärt, att en omläggning av anslagsanvisningen vidtages och hemställer därför, att investeringsanslagen till kraftstationer och vattenregleringar så snart som möjligt måtte sammanslås till ett gemensamt anslag med förslagsvis rubriken »Kraftstationer och regleringsföretag».

Riksräkenskapsverket, som yttrat sig i frågan, förklarar sig intet ha att erinra mot den föreslagna ändringen i vad avser regleringsföretagen, medan beträffande kraftstationsanläggningar den nuvarande anvisningsformen anses böra bibehållas.

Departementschefen anför i denna fråga följande.

Vattenfallsstyrelsens nu berörda förslag skulle onekligen innebära en väsentlig förenkling av dess medelsförvaltning. På grund av vad riksräkenskapsverket anfört beträffande anslagen till kraftstationer, har jag emellertid icke ansett mig kunna tillstyrka någon ändring beträffande dessa. För

anslagen till regleringsföretag har medelsanvisningen redan nu sådan karaktär, att steget över till ett kollektivanslag för dessa synes naturligt. Ur budgetbehandlingssynpunkt betyder detta närmast, att till grund för beräkningen av det årliga anslaget till »regleringsföretag» lägges en redovisning för den beräknade medelsförbrukningen under löpande och kommande budgetår för samtliga de pågående regleringsanläggningarna. Jag förordar därför, att vattenfallsstyrelsens hemställan tillmötesgås såtillvida, att fr. o. m. nästa budgetår ett gemensamt kollektivanslag för samtliga regleringsanläggningar anvisas, och att till detta per den 1 juli 1955 överföres förefintliga reservationer på äldre anslag för ändamålet. Anslaget torde lämpligen kunna benämnas Regleringsföretag.

I skrivelse den 13 september 1954 angående investeringsanslag av finansiell natur för budgetåret 1955/56 har vattenfallsstyrelsen med hänsyftning på sin ovan nämnda hemställan anfört, att en viss ytterligare lättning i medelsförvaltningen, om än icke så stor, skulle ernås genom en sådan ändring av reglerna för dispositionsanslagets användning, att styrelsen finge rätt att oberoende av beloppets storlek själv besluta om användningen av anslaget under sista delen av ett budgetår för tillfällig förstärkning av annat anslag, dock endast i den mån ordinarie anslag för resp. ändamål blivit anvisade för nästföljande budgetår. Styrelsen hemställer därför om denna befogenhet.

I skrivelse den 25 september 1954 angående investeringsanslag för budgetåret 1955/56 har vidare *järnvägsstyrelsen* hemställt, att de medel, som under budgetåret 1953/54 med Kungl. Maj:ts medgivande överförts från dispositionsanslaget till vissa andra anslag för att täcka uppkomna brister å de senare, icke såsom föreskrivits i Kungl. Maj:ts beslut, skall behöva återföras till dispositionsanslaget. Ett förslag av samma principiella innebörd har under hand framförts av *telestyrelsen*.

Departementschefen erinrar inledningsvis om att praxis beträffande de dispositionsanslag, som för närvarande står till affärsverkens förfogande, i huvudsak går tillbaka på de beslut angående dessa anslag, som på Kungl. Maj:ts förslag fattades vid 1945 års riksdag. Besluten betingades närmast av kapitalbudgetens omläggning vid ingången av budgetåret 1944/45, vilken bl. a. innebar att affärsverkens tidigare möjligheter att utnyttja förnyelsefundsmedel för täckning av oförutsedda medelsbehov bortföll. För att icke verkens rörelsefrihet beträffande investeringsanslagens utnyttjande i alltför hög grad skulle kringskäras, skapades dispositionsanslagen, och i samband därmed uppdrogs i 1945 års statsverksproposition riktlinjer för anslagens användning. I propositionen förordades i huvudsak,

dels att Kungl. Maj:t skulle äga ställa lämplig del av varje anslag till vederbörande verksstyrelses omedelbara förfogande att användas för oförutsedda och mindre arbeten, vilka vart för sig beräknades dra en kostnad av högst 100 000 kr.,

dels att den återstående delen av anslaget skulle stå till Kungl. Maj:ts förfogande för att efter framställning av vederbörande verksstyrelse kunna

tagas i anspråk för arbeten, för vilka medelsbehovet beräknades överstiga 100 000 kr., och

dels att Kungl. Maj:t skulle vara oförhindrad att använda anslagsbeloppet för täckande av motsedd brist på annat anslag.

I propositionen underströks, att ett ianspråktagande av dispositionsanslaget för större arbeten och för anslagsöverskridanden borde föregås av en noggrann angelägenhetsprövning. Det förutsattes vidare, att användningen av anslagen årligen borde redovisas i statsverkspropositionen.

Riksdagen hade icke något att erinra mot dessa riktlinjer.

Vid 1946 och 1947 års riksdagar anvisades dispositionsanslag även under väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond resp. luftfartsfonden och i samband därmed erinrades om nämnda riktlinjer.

Departementschefen anför vidare följande.

De frågor beträffande dispositionsanslagets användning, som nu aktualiserats genom förenämnda framställningar, gäller bl. a. det formella förfarandet, när ett anslag förstärkes från dispositionsanslaget. I praxis har Kungl. Maj:ts medgivande härtill brukat förknippas med en föreskrift om att det belopp, som anvisats till täckning av brist på visst anslag, skolat återföras till dispositionsanslaget under nästföljande budgetår, då nya medel stått till förfogande på huvudanslaget. Förstärkningen har därför närmast haft karaktären av ett lån från dispositionsanslaget till huvudanslaget, vilket förhållande angivits genom att transaktionen benämnts tillfällig anvisning. Denna form för förstärkningen har betingats av önskemålet, att alla utgifter för huvudanslagets ändamål slutligen skall bokföras på detta anslag och icke till någon del stanna på dispositionsanslaget.

Återbetalningskravet har emellertid ofta lett till, att de medel, som använts för det budgetår, då återbetalningen skall äga rum, icke räckt till för både återbetalningen och den egentliga medelsförbrukningen, med påföljd antingen att bristen måst täckas genom ett tilläggsstatsanslag eller också att återbetalningen måst uppskjutas till dess ett nytt och med hänsyn till bristen uppräknat riksstatsanslag stått till förfogande. Merendels leder sålunda återbetalningskravet till att ett anslag på tilläggsstat kommer att erfordras eller att förstärkningen kan regleras först andra budgetåret efter det, då den ägde rum. Dessa följdverkningar innebär självfallet olägenheter av budgetteknisk och bokföringsmässig art. De förslag tele- och järnvägsstyrelserna framfört, syftar till att olägenheterna skall undanröjas genom att för framtiden kravet på återbetalning av anslagsförstärkningarna eftergives. Jämsides med dessa förslag kvarstår emellertid önskemålet om att alla utgifter för ett visst ändamål skall bokföras på för detta avsett anslag. Enligt vad jag under hand erfarit från riksräkenskapsverket, skulle båda önskemålen kunna tillgodoses genom att i budgetredovisningen för det budgetår, då en anslagsförstärkning medgives, en omföring av ifrågakommande belopp göres från den ingående behållningen på dispositionsanslaget till motsvarande behållning å huvudanslaget. Jag har med hänsyn härtill ansett mig kunna tillstyrka, att framdeles förfares på detta sätt, när ett dispositionsanslag anlitas för förstärkning av annat anslag.

Att jag i detta sammanhang ansett mig böra anmäla denna fråga beror på att omläggningen från tillfälliga till definitiva anslagsförstärkingar medför, att en viss ökning av medelstillgången på dispositionsanslagen i framtiden kan bli nödvändig. Hittillsvarande praxis vid anslagsförstärk-

ningarna har ju inneburit, att anvisade belopp förr eller senare, när täckning för dem erhållits genom tilläggsstats- eller riksstatsanslag, återgått till dispositionsanslagen. Dessa har därigenom reellt icke kommit att belastas med andra än de oförutsedda utgifter, som enligt tidigare nämnda riktlinjer kunnat bestridas direkt från dispositionsanslagen. Med den nu förordade omläggningen kommer anvisade medel på dessa anslag att »förbrukas», även därigenom att större eller mindre belopp omföres till andra anslag.

Jag förutsätter slutligen, att det får ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de bestämmelser, som kan bli erforderliga vid övergången till det nya förfarandet vid anslagsförstärkningar.

Vattenfallsstyrelsens hemställan om att dess dispositionsanslag skulle ställas till styrelsens förfogande för att styrelsen själv skulle kunna besluta angående de tillfälliga anslagsförstärkningar, som kan finnas erforderliga, torde med anledning av det nya förfarande, som jag förordat, icke föranleda någon åtgärd.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundström m. fl.* (I: 282) och den andra inom andra kammaren av herr *Anderson i Sundsvall m. fl.* (II: 347), i vilka hemställts, att riksdagen med ändring av Kungl. Maj:ts förslag ville besluta att för budgetåret 1955/56 under televerkets fond anvisa ett investeringsanslag till nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar på 79,8 milj. kr. samt att maximibeloppet av televerkets investeringar för samma budgetår fastställas till 243,2 milj. kr;

dels ock en inom andra kammaren av herrar *Holmberg och Johansson i Stockholm* väckt motion (II: 19), vari hemställts att riksdagen måtte besluta

I. att för budgetåret 1955/56 under televerkets fond anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) Telefonstationsbyggnader m. m.	8 600 000 kr.
b) Inköp av fastigheter	100 000 »
c) Telefon- och telegrafanläggningar	
1. Riks- och landskablar	53 000 000 »
2. Telefon- och telegrafstationer	72 100 000 »
3. Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och mellanortsledningar	79 600 000 »
d) Radioanläggningar för kommersiell trafik	850 000 »
e) Radioanläggningar för luftfarten	500 000 »
f) Försvarsberedskap	2 700 000 »
g) Televerkets dispositionsanslag	6 500 000 »

II. att i avbidan på särskild proposition i ämnet för *Rundradioanläggningar* för budgetåret 1955/56 beräkna ett investeringsanslag av 10 000 000 kronor.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden får utskottet hänvisa till motionerna I: 282 och II: 19.

Utskottet. Den plan för kommunikationsverkens investeringar under innevarande budgetår som framlades i 1954 års statsverksproposition omfattade tre olika alternativ, vart och ett svarande mot ett visst i propositionen närmare angivet konjunkturförlopp. Syftet härmed var att möjliggöra en utökning respektive en begränsning av investeringsvolymen allteftersom den ekonomiska utvecklingen gjorde en sådan åtgärd motiverad. Preliminärt förordades dock en investeringsverksamhet av i huvudsak samma omfattning som under budgetåret 1953/54. I enlighet med vad som förutsattes vid riksdagsbehandlingen av frågan fastställde Kungl. Maj:t sedermera detta s. k. normalprogram, avseende utgifter å sammanlagt 990,1 milj. kronor.

Såväl telestyrelsen som vattenfallsstyrelsen ha nu i samband med anslagsäskandena för nästa budgetår hemställt om utvidgning av de för innevarande budgetår gällande investeringsramarna. Med hänsyn till det aktuella ekonomiska läget har emellertid departementschefen icke ansett det möjligt att tillmötesgå dessa önskemål. Av vissa redovisningstekniska skäl, sammanhängande med sättet för finansieringen av Bergforsens kraftstation, har likväl en formell uppräkningsmedel med 17 milj. kronor av den för vattenfallsverket fastställda investeringssumman befunnits motiverad. Departementschefen har vidare förordat, att den begränsning av statens järnvägars investeringsutgifter som bedömts vara nödvändig för nästa budgetår får intill ett belopp av 5 milj. kronor inträda redan under innevarande budgetår. Då dessutom en merbelastning av 1,3 milj. kronor väntas uppstå på de icke ramreglerade anslagen, skulle således enligt de i årets statsverksproposition föreliggande beräkningarna kommunikationsverkens investeringsutgifter under innevarande budgetår komma att uppnå en nivå av inalles 1 003,4 milj. kronor.

Vad departementschefen i nu berörda avseende anfört och förordat har icke givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

För nästa budgetår ha verksstyrelserna räknat med en sammanlagd medelsförbrukning under respektive kapitalfonder av 1 080,4 milj. kronor. I jämförelse med den för innevarande budgetår nu förutsedda investeringssumman innebär detta en ökning med 77 milj. kronor. Huvuddelen härav eller 62 milj. kronor faller på televerket.

En investeringsverksamhet av denna omfattning är, framhåller departementschefen, i och för sig starkt motiverad både av företagsekonomiska skäl och med hänsyn till de krav i fråga om prestationer och service av olika slag som allmänheten ställer på verken. Det hade därför enligt departementschefen varit önskvärt, att de av verksstyrelserna framlagda investeringsprogrammen för nästa budgetår hade kunnat realiseras. Med hänsyn framför allt till den risk som föreligger för en tillspetsning av konjunkturläget har emellertid detta icke befunnits möjligt. Vid sin bedömning av frågan har departementschefen tvärtom kommit till den uppfattningen, att av samhällsekonomiska skäl en sänkning av verkens totala investeringsvolym ned mot den nivå som i 1954 års statsverksproposition angavs för det s. k. minimalalternativet är ofrånkomlig. I överensstämmelse härmed har departe-

mentschefen föreslagit, att kommunikationsverkens investeringsutgifter för nästa budgetår begränsas till ett sammanlagt belopp av 931,0 milj. kronor, varav 929,4 milj. kronor avse ramreglerade investeringar. För genomförande av detta program erfordras enligt i statsverkspropositionen närmare redovisade beräkningar nya anslag på tillhoppa 841,8 milj. kronor, vari ingår ett reservbelopp av ca 58,0 milj. kronor.

I likhet med departementschefen har utskottet kommit till den uppfattningen, att de projekt som vederbörande verksstyrelser anmält för nästa budgetår över lag äro väl motiverade. Vad som enligt utskottets mening i detta sammanhang särskilt bör uppmärksammas är den eftersläpning som sedan flera år tillbaka kännetecknar läget på förevarande område. Det synes därför uppenbart, att den begränsning av kommunikationsverkens investeringar som nu förordas av Kungl. Maj:t måste leda till olägenheter av skilda slag. Vid behandlingen av den i 1954 års statsverksproposition framlagda investeringsplanen såg sig utskottet föranlåtet att ingående belysa televerkets svårigheter härutinnan. Situationen har, såvitt framgår av årets statsverksproposition och vissa av utskottet under hand inhämtade upplysningar, sedan dess ytterligare förvärrats, vilket bl. a. tagit sig uttryck i en avsevärd stegring av antalet abonnenter som icke kunna få telefon inkopplad inom rimlig tid. Med hänsyn till den starkt ökade efterfrågan på elektrisk kraft äro även de inskränkningar som föreslagits i det av vattenfallsstyrelsen framlagda utbyggnadsprogrammet ägnade att ingiva betänkligheter. Över huvud taget gäller för kommunikationsverkens del, såsom departementschefen själv understryker, att avsevärda kapitalinsatser måste göras, om servicekraven skola kunna tillgodoses. Utskottet anser det därför beklagligt, att det icke befunnits möjligt att i full omfattning tillmötesgå de önskemål i fråga om investeringsverksamheten som verksstyrelserna anmält för nästa budgetår.

Samtidigt är emellertid utskottet väl medvetet om att förevarande spörsmål icke kan bedömas utan hänsyn till den ekonomiska utvecklingen i övrigt. De risker som f. n. föreligga för en skärpning av konjunkturläget i inflationistisk riktning träda därvid i förgrunden för uppmärksamheten. I denna situation måste, såsom departementschefen framhållit, ökad återhållsamhet vid ianspråktagandet av tillgängliga resurser i form av arbetskraft och materiel anses särskilt påkallad. De offentliga investeringarna, vilka under senare år ökat förhållandevis mera än de privata, kunna självfallet icke undgå att i erforderlig mån beröras härav. Lika uppenbart är att inom den statliga sektorn även kommunikationsverken ha att vidkännas sin andel i den begränsning av den totala investeringsverksamheten som nu av samhällsekonomiska skäl befunnits nödvändig. Det ansträngda läget på kapitalmarknaden torde i detta sammanhang jämväl böra beaktas. De synpunkter och motiv som varit vägledande för Kungl. Maj:t vid utarbetandet av den nu framlagda investeringsplanen för kommunikationsverken finner utskottet därför böra tillmätas avgörande betydelse. Utskottet tillstyrker sålunda att denna plan lägges till grund för investeringsverksamheten under nästa budgetår. Härav följer att utskottet icke kan biträda de i mo-

tionerna I: 282 och II: 347 samt II: 19 framställda förslagen om en utvidgning av den medelsförbrukningsram som förutsatts i statsverkspropositionen. I enlighet härmed kommer utskottet att under vederbörande punkt i det följande yrka avslag på nämnda motioner.

Till frågan om anvisandet av de anslag som erfordras för ett förverkligande av den av utskottet förordade investeringsplanen för nästa budgetår återkommer utskottet i det följande.

I förevarande sammanhang får utskottet slutligen anmäla, att utskottet intet har att erinra mot att medel för regleringsföretag inom vattenfallsverkets intresseområde i fortsättningen anvisas under ett kollektivanslag. Utskottet förutsätter därvid, att en redovisning allttjämt lämnas av de företag som avses skola utföras med anlitan av ifrågavarande anslag. Departementschefens förslag beträffande dispositionsanslagens ianspråktagande för förstärkning av andra anslag tillstyrkes likaledes av utskottet.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet ovan anfört.

Statens affärsverksfonder

Postverket

2:o) Postverkets anslagsbehov. Kungl. Maj:t har (punkt 3, s. 14—26) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna av generalpoststyrelsen upprättade köpekontrakt rörande vissa fastigheter i kvarteret Baggen i Linköping, dels ock för budgetåret 1955/56 anvisa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å tillhoppa 11 895 000 kronor.

I skrivelse den 3 september 1954 har *generalpoststyrelsen* framlagt sina petita för budgetåret 1955/56. I skrivelsen redovisas följande sammanställning av de under postverkets fond anvisade anslagen för budgetåren 1952/53—1954/55 jämte styrelsens äskanden för nästa budgetår.

	1952/53	1953/54	1954/55	Äskanden 1955/56
	tusental kronor			
Posthus m. m.	5 400	6 500	8 000	4 800
Förvärv av fastigheter	1	300	1 800	1 395
Anskaffning av bilar	1 100	2 200	100	1 500
Postverkets diligenstrafik				
Garagebyggnader m. m.	300	700	800	1 800
Anskaffning av bilmateriel	1 900	1 800	1 200	1 500
Förvärv av billinjer	700	700	700	1 000
Postverkets dispositionsanslag.....	600	700	200	700
Summa	10 001	12 900	12 800	12 695

Beträffande den närmare innebörden av styrelsens framställning torde få hänvisas till propositionen (s. 15—23).

Över styrelsens framställning har utlåtanden avgivits av *arbetsmarknadsstyrelsen* och *statens handels- och industrikommission* samt i vad avser det föreslagna fastighetsförvärvet i Linköping *bostadsstyrelsen* (s. 24).

Departementschefen erinrar inledningsvis om att han i sitt uttalande rörande investeringsplan för kommunikationsverken förordat en reducering av medelsförbrukningen på postverkets investeringsanslag under nästa budgetår. I jämförelse med den av styrelsen föreslagna investeringsramen om 12,7 milj. kr. har han sålunda exklusive specialanslaget till vissa fastigheter i Linköping, räknat med en total medelsförbrukning av 11,4 milj. kr. Beträffande dennas fördelning på de viktigaste anslagsändamålen får utskottet hänvisa till en på s. 24 i propositionen intagen tabell.

Vad angår styrelsens investeringsplaner anför departementschefen följande.

Under rubriken Posthus m. m. har styrelsen dels anmält sin avsikt att igångsätta de redan beslutade posthusen i Arvika, Boden och Kålltorp (Göteborg) under nästa budgetår, dels föreslagit att beslut skall fattas om uppförande av ett mindre posthus i Stenungsund och av en internatskola i Mörby, norr om Stockholm. Även dessa senare företag är styrelsen beredd att igångsätta under följande budgetår, varvid den totala medelsförbrukningen för posthusbyggnaderna skulle komma att uppgå till ca 5,6 milj. kr. Av de nya företagen anser jag mig emellertid för närvarande endast kunna tillstyrka ett beslut om posthuset i Stenungsund. Ett ställningstagande till projektet i Mörby bör däremot anstå tills vidare i avvaktan på erforderliga ytterligare utredningar om detsamma. Trots att därigenom ett rätt stort företag under nästa budgetår faller bort från investeringsplanen för posthusen, måste ytterligare ett företag anstå, om den av mig förordade begränsningen av medelsförbrukningen skall uppnås. Efter att underhand ha inhämtat generalpoststyrelsens uppfattning om de olika företagens angelägenhet, har jag kommit till, att även uppförandet av posthuset i Kålltorp måste uppskjutas tills vidare. Detta projekt bör emellertid i investeringsplanen uppföras såsom reservföretag, som kan igångsättas, därest någon förändring i byggnadsprogrammet skulle behöva vidtagas.

Såsom framgått av styrelsens petita, har de ursprungligen framlagda byggnadsplanerna för posthusen i Arvika och Boden måst ändras. Det har medfört, att definitiva kostnadsberäkningar eller ritningar ännu icke föreligger. För att företagen trots detta om möjligt skall kunna igångsättas under nästa budgetår, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t, därest riksdagen icke har något att erinra däremot, att taga ställning till byggnadernas definitiva utformning.

Beträffande den i förenämnda investeringsplan upptagna tillbyggnaden av postverkets industrianläggningar i Ulvsunda har arbetsmarknadsstyrelsen uttalat, att frågan, huruvida anläggningen ev. helt eller delvis skulle kunna lokaliseras till annan ort än Stockholm, ytterligare bör övervägas. Till denna fråga torde jag emellertid få återkomma, när byggnadsprojektet blir aktuellt. Tillbyggnaden beräknas nämligen icke kunna påbörjas förr än under budgetåret 1956/57.

Enligt investeringsplanen för diligenstrafikens garage- och verkstadsbygg-

nader räknar styrelsen med att under innevarande budgetår kunna påbörja uppförandet av de i 1953 års statsverksproposition anmälda garage- och verkstadsbyggnaderna i Lycksele. De kalkyler, som nu föreligger, tyder på att byggnadskostnaderna för dessa skulle komma att uppgå till närmare 3 milj. kr. Undersökningar pågår emellertid om möjligheten att reducera kostnaderna, varför några definitiva byggnadsplaner ännu icke framlagts. Även beträffande detta företag tillåter jag mig därför förutsätta, för att det om möjligt skall kunna komma i gång under budgetåret, att det får ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om den definitiva utformningen av projektet.

Beträffande de ändamål i övrigt, vartill styrelsen äskat anslag och för vilka medelsförbrukningen är maximerad, har jag icke något att erinra.

Som jag redan antytt, har styrelsen även för nästa budgetår hemställt om anslag för ett större fastighetsförvärv, som denna gång gäller Linköping. Med ledning av vad styrelsen i sina petita och underhand anfört om postverkets lokalförhållanden därstädes, har jag kommit till den slutsatsen, att den tidigare planerade om- och tillbyggnaden av posthuset i Linköping icke längre kan tillrådats med hänsyn till posttrafikens utveckling och den relativt begränsade ökning av utrymmet, som om- och tillbyggnaden skulle ge. För den nybyggnad, som inom en nära framtid därför blir nödvändig, måste erforderlig tomtmark anskaffas. Det förslag postverket nu framlagt, avser två olika uppgörelser, vilka tillsammans väl tillgodoser markbehovet. På min anmodan har bostadsstyrelsen yttrat sig över förvärvet och därvid anmält viss tvekan beträffande skäligheten i det avtalade vederlaget. Med hänsyn till ändamålet motsätter sig bostadsstyrelsen dock icke ett bifall till förvärvet. Av samma skäl har jag ansett mig böra acceptera desamma. Posthuset måste, bl. a. av hänsyn till affärslivet, förläggas så centralt som möjligt, men därigenom blir också valfriheten beträffande platsen för detsamma liksom möjligheten att förvärva erforderlig mark ytterst begränsad. Då nu ett tillfälle erbjudit sig att förvärva den tomtmark, som behövs för ett nytt posthus i Linköping, anser jag därför, om ock vederlaget kan synas högt, att det bör utnyttjas. Jag tillstyrker sålunda, att de av styrelsen ingångna avtalen godkännes.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ewerlöf m. fl.* (I: 264) och den andra inom andra kammaren av herr *Hjalmarson m. fl.* (II: 351), i vilka, såvitt nu är i fråga, hemställts att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om investeringsanslag å 1 000 000 kronor till förvärv av billinjer åt postverket.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande torde få hänvisas till motionen I: 264.

Utskottet. Enligt beslut av Kungl. Maj:t ha de ramreglerade investeringarna under postverkets fond för innevarande budgetår fastställts till ett sammanlagt belopp av 12,8 milj. kronor. I sina anslagsäskanden för nästa budgetår har generalpoststyrelsen räknat med i stort sett oförändrade investeringsutgifter. Styrelsen har därvid dels anmält sin avsikt att påbörja byggandet av de redan beslutade posthusen i Arvika, Boden och Källtorp, dels föreslagit att beslut skall fattas om uppförande av ett mindre posthus i Stenungsund och av en internatskola i Mörby. Vid sidan av investeringsra-

men har styrelsen dessutom hemställt om ett anslag av ca 1,4 milj. kronor för visst fastighetsförvärv i Linköping.

Enligt departementschefens mening bör medelförbrukningen på postverkets investeringsanslag under nästa budgetår maximeras till inalles 11,4 milj. kronor, vilket i jämförelse med generalpoststyrelsens förslag innebär en minskning med 1,3 milj. kronor. För att få till stånd denna investeringsbegränsning, som helt avser de med anslaget till posthus m. m. förbundna utgiftsändamålen, har departementschefen utgått från att uppförandet av posthuset i Källtorp ytterligare skjutes på framtiden samt att av de nyanmälda företagen beslut nu endast fattas om posthuset i Stenungsund. Departementschefen har vidare förutsatt att det, såvitt fråga är om posthusen i Arvika och Boden samt de i 1953 års statsverksproposition berörda garage- och verkstadsbyggnaderna i Lycksele, får ankomma på Kungl. Maj:t att taga ställning till byggnadernas definitiva utformning. De av generalpoststyrelsen träffade uppgörelserna rörande förvärv av viss mark i Linköping har departementschefen funnit sig kunna godtaga.

Under nästföregående punkt har utskottet redan anmält, att utskottet ansluter sig till Kungl. Maj:ts förslag om en begränsning till 11,4 milj. kronor av postverkets egentliga investeringsutgifter för nästa budgetår. Vad departementschefen i förevarande sammanhang anført och förordad rörande fördelningen av nämnda investeringssumma på olika utgiftsändamål har ej heller givit utskottet anledning till erinran. Utskottet tillstyrker vidare, att Kungl. Maj:t bemyndigas godkänna de av generalpoststyrelsen upprättade köpekontrakten rörande vissa fastighetsförvärv i Linköping. Departementschefens anslagsberäkningar anser sig utskottet jämväl kunna godtaga. Utskottet kan sålunda icke biträda det i de båda likalydande motionerna I: 264 och II: 351 framställda yrkandet om avslag på Kungl. Maj:ts medelsäskande i vad avser anslaget till förvärv av billinjer. Då postverkets syfte med förvärv av enskild linjetrafik är att inom de områden där postdiligenstrafik bedrivs söka ordna trafiken på ett i möjligaste mån rationellt och ekonomiskt försvarbart sätt med beaktande av befolkningens önskemål om goda kommunikationer i fråga om såväl den postala servicen som befordran av resande och gods, måste det nämligen anses vara ett allmänt intresse att postverkets möjligheter härtill icke beskäras.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må

I. bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna de av generalpoststyrelsen den 31 december 1953 och den 12 januari 1954 upprättade köpekontrakten rörande vissa fastigheter i kvarteret Baggen i Linköping;

II. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag för budgetåret 1955/56 under postverkets fond anvisa följande investeringsanslag, nämligen

1. Posthus m. m.	4 000 000 kr.
2. Förvärv av fastigheter i Linköping	1 395 000 »
3. Anskaffning av automobiler m. m.	1 500 000 »

4. Garagebyggnader m. m. . . . . 1 800 000 kr.
 5. Anskaffning av bilmateriel för diligensrörelsen . . . . . 1 500 000 »
 6. Postverkets dispositionsanslag . . . . . 700 000 » ;
 III. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 264 och II: 351, i vad de avse förevarande anslag, till *Förvärv av billinjer* för budgetåret 1955/56 under postverkets fond anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

Televerket

3:o) Televerkets anslagsbehov. Kungl. Maj:t har (punkt 4, s. 27—53) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1955/56 dels under televerkets fond anvisa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å tillhoppa 210 350 000 kronor, dels ock i avbidan på särskild proposition i ämnet för Rundradioanläggningar beräkna ett investeringsanslag av 10 000 000 kronor.

Telestyrelsen har i skrivelse den 1 september 1954 lämnat vissa, i propositionen (s. 27 och 28) intagna tabellariska uppgifter rörande *utvecklingen av televerkets rörelse*, mätt i antalet telefon- och telexapparater, radiolicenser samt taxerade samtal, telegram och telexskrivningar.

I anslutning härtill erinrar styrelsen beträffande ökningsantalet abonnemang att i 1954 års statsverksproposition förutsatts, att de för budgetåret 1954/55 tillgängliga anslagsmedlen skulle medgiva en ökning av antalet apparater med 95 000 å 100 000. Ökningen beräknas nu bli 110 000 å 130 000 apparater. För budgetåret 1955/56 har styrelsen räknat med en ytterligare lika stor ökning.

Antalet väntande abonnenter är, enligt styrelsen, större än någonsin förut. Alltjämt måste antalet abonnenter, som få vänta minst tre månader, anses oskäligt stort (23 000 den 1 oktober 1954 samt 14 100 vid samma tidpunkt 1953). Styrelsen framhåller också att även förut befintliga abonnenter, som på grund av flyttning begära att få sin telefon uppsatt vid annan station, drabbas av nuvarande svårigheter och kunna få vänta lika länge som nya abonnenter på att återfå sin telefon.

Telestyrelsen har vidare (s. 30—32 i propositionen) påtalat vissa brister beträffande *telefonförhållandena i övre Norrland* samt redogjort för vissa av verket planerade åtgärder för ett förbättrande av nämnda förhållanden.

En sammanställning av telestyrelsens äskanden för budgetåret 1955/56 med de för budgetåren 1952/53—1954/55 anvisade anslagen visar följande belopp.

	1952/53	1953/54	1954/55	Åskanden 1955,56
	tusental kronor			
Telefonstationsbyggnader m. m.	3 500	14 150	7 300	11 000
Förrådsbyggnader m. m.	230	2 800	1 400	—
Inköp av fastigheter	1	200	—	200
Telefon- och telegrafanläggningar ..	225 850	280 600	191 000	259 000
Radioanläggningar för televerket ..	2 080	9 910	5 400	12 700
Radioanläggningar för luftfarten ..	200	400	500	570
Försvarsberedskap vid televerket ..	1	1 370	950	5 020
Televerkets dispositionsanslag	3 500	3 500	—	2 500
Rörelsekapital för televerket	10 000	—	—	—
Summa	245 362	312 930	206 550	290 990

Styrelsen understryker, såsom vid upprepade tillfällen skett under de gångna åren, de svårigheter, som uppkommit genom att investeringarna vid televerket icke kunnat hålla jämna steg med abonnent- och trafikökningen efter kriget. Vid bedömandet av anslagsåskandena för budgetåret 1955/56 måste, anför styrelsen, hänsyn också tagas till att det uppdämda behovet av nyanläggningar undan för undan blivit allt större. Styrelsen framhåller också, att de kostnader, som nedlägges på den pågående automatiseringen av telefontrafiken, icke endast medför en standardförbättring och en besparing av arbetskraft utan också innebär en ur ekonomiska synpunkter mycket fördelaktig kapitalplacering.

Beträffande den närmare innebörden av styrelsens framställning torde få hänvisas till propositionen (s. 32—50).

Över styrelsens framställning har utlåtanden avgivits av *arbetsmarknadsstyrelsen* samt *statens handels- och industrikommission* (s. 50).

Departementschefen erinrar inledningsvis om att telestyrelsen i sin förenämnda skrivelse den 1 september 1954 hemställt, att det för innevarande budgetår fastställda högsta beloppet för televerkets investeringar, 249 milj. kr., skall höjas till 257,5 milj. kr. och i samband därmed föreslagit, att på tilläggsstat för budgetåret skall anvisas 3,5 milj. kr. till Telefon- och telegrafstationer samt 1,2 milj. kr. till Nya abonnentanläggningar m. m. Någon dylik utökning av investeringsvolymen har emellertid icke ansetts möjlig.

För budgetåret 1955/56 har telestyrelsen vidare räknat med en ytterligare utvidgning av investeringsvolymen till ca 311 milj. kr. samt med hänsyn till de beräknade till budgetåret ingående reservationerna hemställt, att nya anslag om ca 291 milj. kr. skall anvisas. Departementschefen har emellertid ansett sig böra förorda en investeringsram om 239 milj. kr. med fördelning på olika anslagsändamål enligt en å s. 51 i propositionen intagen tabell. Därvid har förutsatts att ca 10 milj. kr. skall reserveras för investeringar i rundradioanläggningar. Departementschefen har vidare anfört följande beträffande televerkets investeringar.

Beträffande rundradioanläggningarna tillkommer under innevarande budgetår en formell utgift om 0,4 milj. kr., vilket belopp omförts till byggnadsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond i samband med att handläggningen av frågorna rörande radiohusen i Stockholm och Göteborg, i enlighet med vad jag förordat i 1954 års statsverksproposition, numera uppdragits åt byggnadsstyrelsen. Beloppet har icke ansetts behöva inräknas bland de ramreglerade utgifterna.

På anslaget till Rundradioanläggningar har jag, trots att den totala investeringsvolymen måste begränsas, räknat med en ökning av utgifterna i förhållande till dem som nu förutses för löpande budgetår. Detta betingas av önskemålet, att från och med det kommande budgetåret snabbare kunna uppnå en förbättring av mottagningsförhållandena på radioområdet. Det ökade utrymmet för dessa investeringar kan sålunda bl. a. förväntas medge, att arbetena på de nya radiostationerna i Stockholm och Östersund under budgetåret kan fortgå i ungefär den takt, som telestyrelsen avsett i förevarande framställning, och att vidare den nya radiostationen i Motala kan påbörjas. Dessutom har jag emellertid i likhet med telestyrelsen förutsatt, att ökade insatser för att förbättra mottagningsförhållandena i glesbygderna är nödvändiga. Sannolikt bör i detta syfte liksom hittills trådradioanläggningar utföras. Genom dessa vinnes icke blott, att störningar av olika slag, som försvårar avlyssnandet av det nuvarande radioprogrammet, såvitt möjligt undanröjes utan även att i de bygder, där dessa anläggningar utföres, betingelser skapas för distribution av ett framtida andra radioprogram. Båda dessa resultat kan emellertid också uppnås genom andra system för distributionen. Frågan om vilket alternativ som här bör väljas undersöks för närvarande av den av telestyrelsen och AB Radiotjänst gemensamt bedrivna utredningen rörande förutsättningarna för införande av ett dubbelprogram i den svenska rundradion, för vilken utredning Kungl. Maj:t förordnat ordförande. Enligt vad jag underhand erfarit, kommer resultaten av undersökningarna att redovisas vid början av innevarande år och om så sker, skulle det vara möjligt att redan vid årets riksdag taga definitiv ställning till vilket distributionssystem, som ur olika synpunkter kan anses mest lämpat att tillgodose båda de önskemål, jag nyss antytt. I avvaktan på en särskild proposition i denna fråga föreslår jag, att anslaget till Rundradioanläggningar preliminärt beräknas till 10 milj. kr.

För andra investeringsprojekt än rundradioanläggningar kommer den för nästa budgetår förordade investeringsvolymen i förhållande till telestyrelsens förslag att bl. a. medföra, att vissa av de för budgetåret planerade byggnadsprojekten måste anstå tills vidare. Redan i samband med redogörelsen för styrelsens petita och de däri intagna investeringsplanerna för telefonstations- och förrådsbyggnaderna, har jag därför anmält, vilka företag som måst avföras ur planerna. Beträffande kabelanläggningarna kommer den förordade begränsningen av investeringsvolymen att innebära, att arbetena på rikskablarna Falun—Östersund och Karlstad—Hagfors måste uppskjutas och att vissa andra arbeten, däribland kabeln Uppsala—Mohed—Sundsvall, måste begränsas till sin omfattning. Vidare kommer inkopplingarna av nya abonnenter att reduceras något, men det är möjligt, att de dock kan uppnå ett antal av ca 100 000. I övrigt vill jag tillägga, att jag icke heller i år kan tillstyrka, att den av SAS förordade GCA-anläggningen på Bromma flygplats upptages i investeringsprogrammet. Ställningstagandet härtill betingas både av det begränsade investeringsutrymmet och av pågående överväganden om flygplatsens användning.

De anslag, som under budgetåret 1955/56 blir erforderliga under televerkets fond, har med vissa avrundningar och under hänsynstagande till de beräknade behållningarna på anslagen vid ingången av budgetåret i huvudsak

beräknats med ledning av den fördelning av den totala medelsförbrukningen, som den nyss lämnade sammanställningen visar, och har angivits i de till anslagsrubrikerna fogade tabellerna. Med anledning av vad jag anfört under avsnitt 2 b, har dock en uppräknig av telestyrelsens äskande beträffande dispositionsanslaget vidtagits. Sammanlagt uppgår därmed det av mig beräknade anslagsbehovet vid televerket under det följande budgetåret till ca 220,4 milj. kr.

Investeringarna i försvarsberedskap vid televerket torde som vanligt böra avskrivas. Chefen för finansdepartementet har därför i annat sammanhang denna dag för detta ändamål tillstyrkt ett avskrivningsanslag på driftbudgeten om 2,7 milj. kr.

Slutligen erinrar departementschefen om att televisionsutredningen under den gångna hösten avlämnat sitt betänkande angående televisionen i Sverige. Utredningen har i detta, under förutsättning att statsmakterna tar ställning till televisionsfrågan under våren 1955, räknat med att budgetåret 1955/56 skulle kunna användas för nödvändiga förberedelser för den reguljära televisionsverksamheten och att denna skulle kunna börja under sensommaren 1956. Departementschefen säger sig emellertid både på grund av investeringsläget och med hänsyn till behovet av en ytterligare prövning av frågan icke för närvarande beredd att framlägga något förslag i denna. Han förordar dock — för att den under fjolåret inledda försöksverksamheten skall kunna fortsättas och något utvidgas — att de kostnader som försöksverksamheten kan draga tills vidare bestrides med radiolicensmedel.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena första kammaren av herr *Magnusson m. fl.* (I: 10) och den andra inom andra kammaren av herr *Munktell m. fl.* (II: 11), i vilka hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala som sin åsikt, att det framtida riksdagsbeslutet rörande television icke bör föregripas genom att tillstånd förvägras företag som avser att försöksvis under en tid av upp till fem år utsända kommersiella program;

dels ock en inom andra kammaren av herrar *Wedén* och *Gustafson* i Göteborg väckt motion (II: 460), vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala, att enskilda intressen i avvaktan på statsmakernas ställningstagande till televisionsutredningens förslag måtte tills vidare beredas tillfälle att bedriva televisionsverksamhet.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden torde få hänvisas till motionerna II: 11 och II: 460.

I de likalydande motionerna I: 282 och II: 347 har yrkats att för budgetåret 1955/56 under televerkets fond anvisas ett investeringsanslag till nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledning på 79,8 milj. kr. samt att maximibeloppet av televerkets investeringar för samma budgetår fastställes till 243,2 milj. kr. (jfr punkten 1).

I motionen II: 19 har yrkats att riksdagen måtte besluta att för budgetåret 1955/56 under televerkets fond anvisa investeringsanslag å tillhoppa 223 950 000 kronor (jfr punkten 1).

Utskottet. I förhållande till telestyrelsens beräkningar innebär den av Kungl. Maj:t föreslagna medelsförbrukningsramen för televerket under nästa budgetår en begränsning av investeringsvolymen med närmare 72 milj. kronor. Med hänsyn till omfattningen och karaktären av alltjämt eftersatta investeringsbehov inom förevarande område måste självfallet ett beslut av denna innebörd medföra besvärande konsekvenser i olika hänseenden. Av skäl som närmare utvecklats under punkten 1 i det föregående har emellertid utskottet funnit sig böra godtaga Kungl. Maj:ts förslag, att televerkets investeringsutgifter för nästa budgetår nedbringas till en nivå av 239 milj. kronor. Utskottet tillstyrker jämväl att nämnda investeringssumma fördelas på sätt departementschefen förordat, nämligen med 9,4 milj. kronor på telefonstationsbyggnader, med 1,7 milj. kronor på förrådsbyggnader, med 211,0 milj. kronor på telefon- och telegrafanläggningar, med 10,1 milj. kronor på rundradioanläggningar samt med 6,8 milj. kronor på övriga hithörande ändamål. Mot departementschefens anslagsberäkningar har utskottet ej heller funnit anledning till erinran.

I enlighet härmed och under hänvisning jämväl till vad utskottet under punkten 1 anfört avstyrker utskottet bifall till motionerna I: 282 och II: 347 samt II: 19.

Utskottet kommer framdeles att i särskilt utlåtande taga ställning till frågan om behovet av medel för rundradioanläggningar jämte vissa därmed sammanhängande spörsmål.

I de båda likalydande motionerna I: 10 och II: 11 samt i motionen II: 460 ha framställts vissa förslag, vilka närmast gå ut på att åtminstone tills vidare privata intressenter skola tillåtas bedriva televisionsverksamhet, omfattande jämväl s. k. kommersiella program. Med anledning härav vill utskottet erinra om att i televisionsutredningens den 8 november 1954 avgivna betänkande ingående behandlats de av motionärerna nu aktualiserade problemen, nämligen i vad mån reklamslag skola få förekomma i televisionsprogrammen samt huruvida dessa program böra handhas av ett enda eller av ett flertal sinsemellan konkurrerande företag. Televisionsutredningen har räknat med att ett på nämnda betänkande grundat förslag skulle kunna föreläggas årets riksdag. Såsom av statsverkspropositionen framgår har emellertid detta av vissa skäl icke befunnits möjligt. Det synes likväl uppenbart, att statsmakterna icke kunna undgå att i en näraliggande framtid taga ställning till frågan om televisionens införande i vårt land. Riksdagen får då tillfälle att pröva alla de spörsmål som därmed äga samband. Enligt utskottets mening bör resultatet av denna prövning icke föregripas genom att riksdagen nu gör särskilda framställningar i ämnet. Motionärernas förslag avstyrkas därför.

Under åberopande av det ovan anförda hemställer utskottet,

I. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 19, i vad den avser förevarande anslag, för budgetåret 1955/56 under televerkets fond anvisa följande investeringsanslag, nämligen

1. Telefonstationsbyggnader m. m.	7 500 000	kr.
2. Inköp av fastigheter	100 000	»
3. Riks- och landskablar m. m.	44 700 000	»
4. Telefon- och telegrafstationer	72 100 000	»
5. Radioanläggningar för kommersiell trafik	850 000	»
6. Radioanläggningar för luftfarten	500 000	»
7. Försvarsberedskap vid televerket	2 700 000	»
8. Televerkets dispositionsanslag	6 500 000	» ;

II. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 282 och II: 347 samt II: 19, sistnämnda motion i vad den avser förevarande anslag, till *Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledning*ar för budgetåret 1955/56 under televerkets fond anvisa ett investeringsanslag av 75 400 000 kr.;

III. att motionerna I: 10 och II: 11 samt II: 460 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Statens järnvägar

4:o) **Statens järnvägars anslagsbehov.** Kungl. Maj:t har (punkt 5, s. 54—82) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1955/56 under statens järnvägars fond anvisa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å tillhopa 266 700 000 kronor.

I skrivelse den 25 september 1954 har *järnvägsstyrelsen* framlagt sina anslagsäskanden för nästa budgetår. Styrelsen anför, att liksom föregående år har vid utarbetande av investeringsprogrammet i första hand medtagits sådana av riksdagen redan beslutade arbeten och anskaffningar, som beräknas föranleda utgifter under budgetåret. Nya företag har medtagits efter angelägenhetsgrad med huvudvikten lagd på sådana investeringar, som betingas av säkerhetsskäl eller är ägnade att medföra rationaliseringsvinster och sålunda nedbringa driftkostnaderna. Styrelsen har därjämte även denna gång sökt bereda plats för investeringar, som avser att höja transportkapaciteten. I flertalet fall har däremot i och för sig önskvärda standardhöjningar måst lämnas utanför programmet.

En sammanställning av de för budgetåren 1952/53—1954/55 anvisade samt för nästa budgetår äskade investeringsanslagen under statens järnvägars fond, fördelade på huvudgrupper, visar följande.

	1952/53	1953/54	1954/55	Äskanden 1955/56
	tusental kronor			
Byggnader och anläggningar	131 431	176 300	142 600	127 500
Rullande materiel	126 200	144 400	120 000	119 400
Sjöfartsmateriel	1 350	5 200	800	10 000
Biltrafik	14 500	16 500	9 200	11 200
Förvärv av aktier, utlåning m. m.	24 110	15 000	—	—
Övrigt	29 850	25 800	18 200	25 000
Summa	327 441	383 200	290 800	293 100

Genom beslut den 18 juni och 20 augusti 1954 har Kungl. Maj:t bemyndigat järnvägsstyrelsen att för tillfällig förstärkning av vissa investeringsanslag taga i anspråk sammanlagt 9 906 000 kr. av de under budgetåret 1953/54 tillgängliga medlen å statens järnvägars dispositionsanslag. Styrelsen anför, att om tilläggsstatsanslag för innevarande budgetår skall kunna undvikas, är det nödvändigt, att dessa förstärkningar får bli permanenta och att de sålunda icke behöver återföras till dispositionsanslaget med anlitande av för innevarande budgetår anvisade medel å anslagen. Styrelsen har vid beräkning av anslagsbehovet för nästa budgetår utgått från denna förutsättning.

I anslutning till det sålunda anförda hemställer styrelsen, att de belopp om sammanlagt 9 906 000 kr., som tagits i anspråk från det för budgetåret 1953/54 anvisade dispositionsanslaget för tillfällig förstärkning av vissa andra investeringsanslag, icke skall behöva återföras till anslaget.

Beträffande den närmare innebörden av styrelsens framställning får utskottet hänvisa till propositionen (s. 55—76).

Över styrelsens framställning har utlåtanden avgivits av *arbetsmarknadsstyrelsen* och *statens handels- och industrikommission* (s. 76 och 77).

Departementschefen erinrar inledningsvis om att järnvägsstyrelsen i syfte att under nästa budgetår kunna bibehålla en investeringsvolym av ca 330 milj. kr. äskat investeringsanslag om sammanlagt cirka 293 milj. kr. En sänkning av investeringsvolymen med ca 10 procent har emellertid ansetts nödvändig. Denna sänkning har fördelats så, att investeringsramen redan innevarande budgetår minskas från 330 till 325 milj. kr. och under nästa budgetår ytterligare till 302 milj. kr. Den ungefärliga fördelningen av medelsförbrukningen på olika investeringsobjekt vid denna omfattning framgår av en på s. 77 och 78 i propositionen intagen sammanställning. Departementschefen anför vidare härom följande.

I anknytning till sammanställningen vill jag nämna, att minskningen av investeringsvolymen under innevarande budgetår helt kommer att falla på investeringarna i rullande materiel och innebär, att en beställning av diesellok, för vilka beställningslikviden skulle ha uppgått till 5 milj. kr., uppskjutes till nästa budgetår. För detta senare leder förskjutningen till en ökning av utgifterna för anskaffning av lok och lokomotorer med 3 milj. kr. Detta tillägg innebär en nettoökning för hela gruppen rullande materiel, enär, trots sänkningen av den totala investeringsvolymen, någon ytterligare förskjutning av anskaffningsprogrammet för denna materiel icke ansetts tillrådlig. Det har vidare visat sig olämpligt att på något sätt begränsa den av styrelsen i petita beräknade medelsförbrukningen för den nya tågfarjan. Med hänsyn slutligen till angelägenheten av att dubbelspårsarbetena kan drivas vidare i avsedd takt, har en minskning i utgifterna för dessa icke ansetts kunna komma i fråga. Med nämnda undantag, drabbar sänkningen av investeringsvolymen under nästa budgetår samtliga investeringsobjekt vid statens järnvägar.

Beträffande järnvägsstyrelsens investeringsplaner anför departementschefen följande.

Bland de större nya investeringsprojekt, som styrelsen framlagt i förevarande skrivelse, märkes elektrifieringen av sträckan Ljusdal—Hudiksvall. Undersökningarna rörande ytterligare elektrifieringar av statsbanenätet fortgår visserligen alljämt, men styrelsen har med hänsyn till de ekonomiska fördelarna av att nämnda sträckor får samma driftform som de linjer, vilka den sammanbinder och av vilka även linjen Söderhamn—Sundsvall i en snar framtid kommer att vara elektrifierad, redan nu förordad, att den ombygges för elektrisk drift. Jag har icke något att erinra däremot.

Av de nya bemyndiganden att anskaffa rullande materiel, som styrelsen begärt, synes här endast behöva erinras om den beställning av ytterligare ca 1 500 godsvagnar, som föreslagits. Med hänsyn till det angelägna behovet av en förnyelse och utökning av lok- och vagnparken tillstyrker jag detta och övriga förslag om ytterligare anskaffningar.

I 1954 års statsverksproposition erinrade jag om att en utredning pågick inom järnvägsstyrelsen rörande våra färjeförbindelser med kontinenten och behovet av en ny tåg färja. Utredningen har nu slutförts och givit vid handen, att man för framtiden kan räkna med Sassnitz som permanent hamn för den direkta färjetrafiken på kontinenten. Med hänsyn till trafikutvecklingen anser styrelsen, att den erforderliga nya tåg färjan bör utföras som en kombinerad person- och godsfärja. Den beräknas kosta ca 20 à 25 milj. kr. För förskottslikvid finnes ett belopp av ca 6 milj. kr. redan tillgängligt, och för dellikvider under nästa budgetår äskar styrelsen ytterligare 10 milj. kr. På grund av vad som framkommit i styrelsens utredning, tillstyrker jag att en ny färja anskaffas i enlighet med det framlagda förslaget. Någon beställning av färjan synes emellertid icke böra utläggas, innan riksdagen haft tillfälle taga ställning till förslaget.

Jag meddelade i 1954 års statsverksproposition, att förutsättningarna för en breddning av bibanan Källby—Kinnekleva till linjen Forshem—Lidköping—Håkantorps så ändrats, att ombyggnadsarbetena uppskjutits i avvaktan på resultatet av den utredning, som styrelsen fått i uppdrag att utföra om hur trafikförhållandena i framtiden borde ordnas. Styrelsen har nu i skrivelse den 28 september 1954 anfört, att den på grundval av däri redovisade kalkyler och överväganden kommit till den uppfattningen, att trafiken på bandelen Källby—Kinnekleva bör nedläggas och spåret upprivas. Med anledning härav vill jag i detta sammanhang meddela, att jag har för avsikt att sedermera föreslå Kungl. Maj:t ett beslut av denna innebörd. Någon breddning av bandelen blir sålunda icke aktuell.

I skrivelse den 15 december 1952 (1952: 436) har riksdagen anhållit, att Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt järnvägsstyrelsen att undersöka förutsättningarna för ett statsförvärv av Askersund—Skyllberg—Lerbäcks järnväg samt av busslinjerna Askersund—Lerbäck och Lerbäck—Hallsberg. Sedermera har Skylbergs bruks aktiebolag hos Kungl. Maj:t hemställt om befrielse från skyldigheten att hålla järnvägen Askersund—Skyllberg—Lerbäck öppen för allmän trafik. Sedan järnvägsstyrelsen anfallits avgiva utlåtande över båda dessa ärenden har styrelsen i skrivelse den 23 juni 1954, varom i övrigt torde få hänvisas till handlingarna, anfört bl. a., att godtagbara skäl saknas för ett förstatligande av järnvägen och att ett förvärv av bruksbolagets genom Skylbergs omnibusaktiebolag bedrivna bussrörelse icke skulle medföra sådana fördelar för vare sig trafikanterna eller statens järnvägar, att i nuvarande läge anledning finnes att inleda underhandlingar om överlåtelse. På grund av den utredning, som styrelsen förebragt i samband med utlåtandet, och av vad som framkommit vid remissbehandlingen av berörda frågor, har jag kommit till att ett statsförvärv av järnvägen

eller av de busslinjer, som avses i riksdagens förenämnda skrivelse, icke är tillräddlig. Jag är emellertid beredd att framdeles tillstyrka, att Skyllbergs bruks aktiebolag från lämplig tidpunkt befrias från skyldigheten att hålla järnvägen öppen för allmän trafik och att, därest det skulle visa sig erforderligt, järnvägsstyrelsen meddelas tillstånd till person- och godsbefordran på berörda vägsträckor.

Den i 1954 års statsverksproposition omnämnda utredningen rörande en eventuell ombyggnad av bandelen Sölvesborg—Hörviken i samband med breddningen av linjen Karlskrona—Kristianstad har nu slutförts. Med anledning av vad därvid framkommit, hemställde järnvägsstyrelsen i skrivelse den 26 februari 1954, varom i övrigt torde få hänvisas till handlingarna, om bemyndigande att nedlägga järnvägsdriften på bandelen Sölvesborg—Hörviken och att av anslaget till ombyggnad av blekingelinjerna taga i anspråk 225 000 kr. för ombyggnad av järnvägssträckan Sölvesborg—Lister-Mjällby till normalspårigt industrispår. Sedan ärendet varit föremål för remissbehandling, och styrelsen den 12 augusti 1954 inkommit med ytterligare en skrivelse i ärendet, bemyndigade Kungl. Maj:t den 13 augusti 1954 styrelsen att taga i anspråk nämnda belopp av dispositionsanslaget för utläggning av ett normalspår, avsett för vagnslastgods, utmed delsträckan Sölvesborg—Lister-Mjällby. Med anledning av styrelsens förstnämnda skrivelse avser jag emellertid även att framdeles föreslå Kungl. Maj:t att bemyndiga styrelsen att nedlägga smalspårdriften på linjen Sölvesborg—Hörviken och riva upp för denna drift avsedda spåraneläggningar samt att meddela styrelsen tillstånd till den linjetrafik för person- och godsbefordran, som genom smalspårdriftens upphörande kan bli erforderlig.

Sedan 1952 års riskdag beslöt, att ombyggnaden till normalspår av linjerna Karlskrona—Kristianstad, Karlshamn—Vislanda och Bredåkra—Växjö skulle upptagas på statens järnvägars ordinarie investeringsprogram, har ombyggnadsarbetena på linjen Karlskrona—Kristianstad pågått i sådan takt, att sträckan Kristianstad—Sölvesborg—Karlshamn kunnat tagas i trafik som normalspårig järnväg från den 1 september 1954. Med den omfattning av investeringarna, som styrelsen förutsatt i sina petita för budgetåret 1955/56, skulle även de återstående arbetena på samma linje ha kunnat fullföljas till utgången av år 1956. Begränsningen av investeringsvolymen under det kommande budgetåret medför emellertid, såsom framgår av den tidigare redovisade sammanställningen, att arbetena, som alltfört bör koncentreras till linjen Karlskrona—Kristianstad, måste något avsakas. De kostnader, som t. o. m. nästa budgetår dock kommer att ha nedlagts för linjens breddning, gör det nödvändigt, att nu upptaga frågan om hur denna investering slutligt skall finansieras. Redan i det utlåtande, som låg till grund för riksdagens beslut om breddningen år 1952, uttalade statsutskottet (1952: 166 s. 9), att det ankommer på järnvägsstyrelsen att till Kungl. Maj:t anmäla det avskrivningsbehov, som i sammanhanget kunde aktualiseras. Styrelsen har sedermera under återopande av att ombyggnadsarbetena på blekingenätet till ej ringa del är att betrakta som sysselsättningsarbeten och att de icke är räntabla, årligen i samband med sina äskanden om anslag för ändamålet hemställt, att nedlagda kostnader skall avskrivas i sin helhet. Yrkandet har i förevarande petita på nytt framförts, och avskrivningsbehovet är nu, om hänsyn toges till det investeringsanslag om 3 milj. kr., som jag förordat för nästa budgetår, uppe i 29 milj. kr. Under erinran om att redan 1943 års järnvägskommitté i sitt belänkande, del II (SOU 1945: 8, s. 63), förordat, att det kapital som kunde komma att investeras för ombyggnad av blekingenätets järnvägar, borde hållas utan-

för statens järnvägars räntepliktiga kapital, anser jag, att frågan om avskrivningen av hittills förutsedda kostnader för projektet nu bör regleras. Efter samråd med chefen för finansdepartementet har jag kommit till att detta syfte lämpligen nås, genom att dels på driftbudgeten för nästa budgetår under Avskrivning av nya kapitalinvesteringar anvisas ett anslag av 3 milj. kr., motsvarande det nya investeringsanslag för ombyggnaden jag förordar, och dels å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår under Avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster ett anslag om 26 milj. kr. Chefen för finansdepartementet tillstyrker denna dag i annat sammanhang att dessa anslag anvisas.

Järnvägsstyrelsen har slutligen dels i skrivelse den 25 september 1954 hemställt om ett anslag av 1,3 milj. kr. till Försvarsberedskap vid statens järnvägar och dels i skrivelse den 24 november 1954 om visst bemyndigande, gällande hemligt ändamål. Sistnämnda bemyndigande anser jag mig för närvarande icke kunna tillstyrka, och med hänsyn till den beräknade medelsförbrukningen under berörda anslagsrubrik förordar jag, att den nya medelsanvisningen begränsas till 100 000 kr. Därmed avsedd investering bör som vanligt avskrivnas, och chefen för finansdepartementet har i detta syfte tidigare denna dag tillstyrkt erforderligt anslag på driftbudgeten.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Helmer Persson* och *Öhman* (I: 268) och den andra inom andra kammaren av herr *Holmberg m. fl.* (II: 361), i vilka hemställts dels att riksdagen i princip beslutar om förlängning av ostkustbanan från Härnösand norrut via Örnsköldsvik till Umeå, dels att riksdagen beslutar, att den del av denna förlängning, som avser sträckningen Gullänget—Husum, påbörjas under budgetåret 1955/56, dels ock att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om förslag till erforderligt investeringsbelopp för den nyss angivna sträckningen;

dels en inom andra kammaren av herr *Mellqvist m. fl.* väckt motion (II: 62), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för elektrifiering av vissa järnvägslinjer i Dalarna;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ewerlöf m. fl.* (I: 264) och den andra inom andra kammaren av herr *Hjalmarson m. fl.* (II: 351), i vilka, såvitt nu är i fråga, hemställts att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om investeringsanslag å 2 000 000 kronor till förvärv av billinjer åt statens järnvägar;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundström m. fl.* (I: 265) och den andra inom andra kammaren av fru *Sandström m. fl.* (II: 357), i vilka likaledes hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förenämnda förslag om investeringsanslag å 2 000 000 kronor till förvärv av billinjer åt statens järnvägar.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden torde få hänvisas till motionerna I: 268, II: 62, I: 264 och II: 357.

Utskottet. För statens järnvägars investeringsutgifter under innevarande budgetår har hittills varit fastställd en ram av 330 milj. kronor. De planer som uppgjorts av järnvägsstyrelsen för nästa budgetår åsyfta en investeringsverksamhet av ungefär samma omfattning. Departementschefen har emellertid, såsom tidigare omnämnts under punkten 1, funnit en minskning av investeringsvolymen med ca 10 procent vara nödvändig. Då denna begränsning ansetts böra delvis komma till stånd redan under innevarande budgetår genom att vissa beställningar uppskjutas till nästa budgetår, har departementschefen förorddat att medelsförbrukningen på statens järnvägars investeringsanslag för de båda budgetåren maximeras till respektive 325 och 302 milj. kronor. Sistnämnda investeringssumma avses skola fördelas med 122,1 milj. kronor på byggnader och anläggningar, med 134,2 milj. kronor på rullande materiel, med 10,0 milj. kronor på sjöfartsmateriel, med 11,0 milj. kronor på biltrafik och med 24,7 milj. kronor på övriga ändamål. Vid uppgörandet av denna fördelningsplan har departementschefen godtagit järnvägsstyrelsens förslag till beräkning av utgifterna för dubbel-spårsarbeten och anskaffning av en ny tågfarja. I övrigt har nedskärningen av investeringsvolymen drabbat samtliga investeringsobjekt vid statens järnvägar. På grund av den tidigare berörda förskjutningen mellan budgetåren förutses dock en mindre ökning av medelsförbrukningen under huvudgruppen rullande materiel.

I enlighet med vad utskottet anfört under punkten 1 tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag, att statens järnvägars investeringsram för nästa budgetår fastställs till ett sammanlagt belopp av 302 milj. kronor. Utskottet har heller intet att erinra mot att inom denna ram verksamheten utformas enligt de av departementschefen förordade riktlinjerna.

Beträffande vissa i förevarande sammanhang aktualiserade spørsmål vill utskottet anföra följande.

I de båda likalydande motionerna I: 268 och II: 361 har föreslagits, att det av riksdagen redan beslutade och numera påbörjade industrispåret mellan Örnsköldsvik och Gullänget utbygges vidare till Husum och att arbetet därmed igångsättes under nästa budgetår. Denna utbyggnad skulle ske inom ramen för ett allmänt principbeslut om förlängning av ostkustbanan från Härnösand till Umeå. Jämväl vid fjolårets riksdag framställdes motionsledes yrkanden av liknande innebörd. I ett över ifrågakvarande motioner avgivet remissutlåtande uppgav järnvägsstyrelsen bl. a., att vissa undersökningar hade gjorts rörande förutsättningarna för det ovannämnda industrispårets förlängning till Husum samt att styrelsen, därest dessa undersökningar ledde till ett positivt resultat, hade för avsikt att hänskjuta frågan till Kungl. Maj:t och i samband därmed anmäla erforderligt behov av investeringsanslag. Under hänvisning härtill ansåg utskottet (utl. nr 184) anledning saknas för ett särskilt riksdagsinitiativ i frågan. Riksdagen, som tog ställning till utskottsutlåtandet vid sammanträde den 1 december 1954, avisade också motionerna. Enligt vad utskottet nu inhämtat äro nyssberörda undersökningar rörande utbyggnad av industrispåret Örnsköldsvik—

Gullänget till Husum ännu icke slutförda. Då sålunda under den korta tidrymd av tre månader som förflutit sedan riksdagen senast behandlade frågan intet inträffat, vilket kunde motivera en annan ståndpunkt än den riksdagen då intog, anser sig utskottet böra avstyrka bifall till motionerna I: 268 och II: 361.

Vid 1951 års riksdag beslöts, att linjen Forshem—Lidköping—Håkantorp med bibanan Källby—Kinnekleva skulle ombyggas till normalspår. Förutsättningarna för detta beslut, i vad det avsåg nyssnämnda bibana, ändrades emellertid sedermera. I sitt av 1953 års riksdag godkända utlåtande nr 9 förklarade sig därför utskottet anse, att frågan efter erforderlig utredning ånyo borde underställas riksdagen. Av statsverkspropositionen framgår att en sådan utredning numera verkstälts av järnvägsstyrelsen, som på grundval av vissa kalkyler och överväganden kommit till den uppfattningen, att trafiken på bandelen Källby—Kinnekleva bör nedläggas och spåret upprivas. I anslutning härtill har departementschefen förklarat sig ha för avsikt att föreslå Kungl. Maj:t ett beslut av denna innebörd. Uttalandet föranleder icke någon erinran från utskottets sida.

Enligt departementschefens mening föreligga skäl för en liknande åtgärd beträffande smalspårsdriften på linjen Sölvesborg—Hörviken. Häremot ha motionsledes vissa invändningar framställts. Utskottet avser att i särskilt utlåtande återkomma till detta spörsmål.

I statsverkspropositionen har jämväl behandlats frågan om finansieringen av pågående ombyggnad till normalspår av blekingenätets huvudsträcka Karlskrona—Kristianstad. I enlighet med av järnvägsstyrelsen framförda yrkanden har departementschefen sålunda förordat, att kostnaderna för ombyggnadsarbetena skola i sin helhet avskrivas. Detta syfte anses böra nås på så sätt, att dels på driftbudgeten för nästa budgetår under huvudtiteln för avskrivning av nya kapitalinvesteringar anvisas ett anslag av 3 milj. kronor, motsvarande det nya investeringsanslag som äskats för ändamålet, dels på tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår under huvudtiteln för avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster anvisas ett anslag av 26 milj. kronor, motsvarande av riksdagen redan beviljade investeringsanslag. Utskottet, som finner den i statsverkspropositionen angivna lösningen ändamålsenlig, kommer att i särskilda utlåtanden tillstyrka att sålunda erforderliga avskrivningsanslag anvisas.

Med bifall till vad utskottet i sitt utlåtande nr 228 förordat anhöll 1952 års riksdag, att Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt järnvägsstyrelsen att undersöka förutsättningarna för ett statsförvärv av Askersund—Skyllberg—Lerbäckens järnväg samt av busslinjerna Askersund—Lerbäck och Lerbäck—Hallsberg. Med hänsyn till det resultat som framkommit vid den av järnvägsstyrelsen i ämnet numera verkställda undersökningen har departementschefen bibragts den uppfattningen, att ett statsförvärv av förenämnda järnväg och busslinjer icke är tillrådligt. Departementschefen har emellertid förklarat sig beredd att framdeles tillstyrka, att Skylbergs bruks aktiebolag från lämplig tidpunkt befrias från skyldigheten att hålla järnvägen öppen för allmän trafik och att, därest så skulle visa sig erforderligt, järn-

vägsstyrelsen meddelas tillstånd till person- och godsbefordran på berörda vägsträckor. Utskottet önskar med anledning härav icke göra annat uttalande än att utskottet förutsätter, att trafikförhållandena inom nu ifrågavarande område ordnas efter rationella grunder, vilket torde förutsätta en upprustning av vägnätet.

Av skäl som närmare redovisas i statsverkspropositionen har järnvägsstyrelsen föreslagit, att nuvarande elektrifieringsprogram utvidgas med ytterligare ett projekt, nämligen bandelen Ljusdal—Hudiksvall. Departementschefen har ej haft något att erinra mot detta förslag, vilket tillstyrkes jämväl av utskottet. I motionen II: 62 har nu hemställts, att även järnvägslinjerna Borlänge—Rättvik—Mora och Falun—Rättvik skola elektrifieras. Med anledning härav vill utskottet erinra om att planer för den fortsatta elektrifieringsverksamheten f. n. äro under arbete inom järnvägsstyrelsen. Därvid är att märka, såsom ock framgår av den i statsverkspropositionen lämnade redogörelsen för styrelsens anslagsäskanden, att förutom eldriften även dieseldriften numera framstår som ett alternativ till ångdriften. Särskilt på järnvägslinjer med förhållandevis ringa trafik anses dieseldrift kunna visa sig vara ett medel att skapa bättre förbindelser med mera tillfredsställande ekonomi än vad som står att vinna genom andra driftformer. Nu pågående undersökningar syfta bl. a. till att få klarlagt, under vilka förhållanden var och en av dessa driftformer utgör den i tekniskt-ekonomiskt avseende bästa lösningen på dragkraftsproblemet. Enligt uppgift bedrivs undersökningarna linje för linje och komma att omfatta jämväl bandelarna Borlänge—Rättvik—Mora och Falun—Rättvik. Utskottet finner för sin del uppenbart, att någon ställning till frågan om en eventuell elektrifiering av nämnda bandelar icke bör tagas, innan resultatet av de inom järnvägsstyrelsen sålunda bedrivna undersökningarna föreligger. Utskottet anser sig därför icke kunna tillstyrka bifall till motionen II: 62.

I sitt utlåtande nr 9 till 1953 års riksdag lämnade utskottet en ingående redogörelse för då föreliggande svårigheter att få klarhet om betingelserna för vårt lands färjeförbindelser söderut. I anslutning härtill sade sig utskottet icke vilja motsätta sig ett i samma års statsverksproposition framlagt förslag om anvisandet av ett investeringsanslag av 5 milj. kronor, avseende förskottslikvider för beställning av en ny tågfärja, men förutsatte samtidigt att frågan ånyo skulle redovisas för riksdagen, sedan en av järnvägsstyrelsen påbörjad utredning i ämnet slutförts. Av årets statsverksproposition framgår att så numera skett. Därvid har klarlagts, att man för framtiden kan räkna med Sassnitz som permanent hamn för den direkta färjetrafiken på kontinenten. Med hänsyn till trafikutvecklingen har järnvägsstyrelsen ansett, att den erforderliga nya tågfärjan bör utföras som en kombinerad person- och godsfärja. Kostnaderna härför ha beräknats till 20 à 25 milj. kronor. Utöver redan anvisade medel har styrelsen för dellikvider under nästa budgetår äskat ytterligare 10 milj. kronor. Departementschefen har tillstyrkt att en ny färja anskaffas i enlighet med det sålunda framlagda förslaget. Ej heller utskottet har något att erinra däremot.

I detta sammanhang vill utskottet vidare anmäla, att utskottet jämväl an-

ser sig kunna godtaga de anskaffningsprogram som framlagts för rullande materiel.

Till förvärv av billinjer har Kungl. Maj:t för nästa budgetår äskat ett investeringsanslag av 2 milj. kronor. I motionerna I: 264 och II: 351 samt I: 265 och II: 357 har yrkats avslag på denna Kungl. Maj:ts framställning. Med anledning därav vill utskottet erinra om att riksdagen haft tillfälle att i anslutning till väckta motioner ägna förevarande anslagsfråga särskild uppmärksamhet fem år i följd. Riksdagen har därvid icke någon gång funnit sig böra frångå Kungl. Maj:ts förslag. Med hänsyn härtill anser sig utskottet i år kunna begränsa sig till att beröra det enda nya motiv som anförts till stöd för motionärernas ståndpunkt, nämligen den oklarhet som anses råda rörande det ekonomiska utfallet av statens järnvägars biltrafikrörelse. Helt allmänt kan då framhållas, att betydande kostnadsbesparingar i många fall uppkommit på förevarande område genom att järnvägstrafik ersatts med landsvägstrafik. Att bokföringsmässigt redovisa dessa besparingar låter sig dock svårigen göra. Vidare må erinras om att fortlöpande uppgifter om det ekonomiska utfallet av biltrafikrörelsen lämnas beträffande den i statens järnvägars egen regi bedrivna trafiken i den vanliga månads- och årsstatistiken samt beträffande dotterbolagen i de årliga styrelseberättelserna. För att erhålla ett konkret underlag för en bedömning av frågan har utskottet från järnvägsstyrelsen införskaffat vissa uppgifter, avseende driftresultatet för statens järnvägars biltrafikrörelse under de fem budgetåren 1949/54. Därav framgår att överskottet, sedan avskrivningar och pensionsavsättningar verkställt, i årsmedeltal för hela perioden uppgått till 2,68 milj. kronor, motsvarande 6,3 procent av det räntepliktiga kapitalet. Dessa tal inkludera övertorneålinjens underskott. Beträffande den samlade biltrafikrörelsens andel av statens järnvägars inkomster av persontrafik må dessutom nämnas, att denna för vart och ett av åren 1949—1954 utgjort respektive 14,1, 15,4, 15,7, 16,3, 17,2 och 18,1 procent. De anförda sifferuppgifterna utvisa, såsom utskottet tidigare vid upprepade tillfällen framhållit, att biltrafikrörelsen utgör ett betydelsefullt komplement till den egentliga järnvägsdriften. Utskottet finner det ej heller sakligt motiverat att järnvägsstyrelsen berövas de möjligheter till rationalisering av denna rörelse som inköp av salubjudna privatföretag mången gång möjliggör, varför utskottet avstyrker bifall till nu förevarande motioner.

Departementschefens anslagsberäkningar i övrigt ha ej heller givit utskottet anledning till erinran.

Utskottet hemställer,

I. att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag för budgetåret 1955/56 under statens järnvägars fond anvisa följande investeringsanslag, nämligen

1. Bangårdar	10 300 000 kr.
2. Dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar .	29 300 000 »
3. Ombyggnad till normalspår av linjerna Karlskrona—Kristianstad, Karlshamn—Vislanda och Bredåkra—Växjö	3 000 000 »

4. Fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden	18 500 000	kr.
5. Broar m. m.	4 650 000	»
6. Signalsäkerhetsanläggningar	7 850 000	»
7. Vägskyddsanläggningar	5 200 000	»
8. Telefonanläggningar m. m.	3 050 000	»
9. Anläggningar för elektrisk tågdrift	7 500 000	»
10. Fortsatt elektrifiering av statsbanenätet	10 000 000	»
11. Lokstations- och driftverkstadsanläggningar ..	4 400 000	»
12. Anläggningar vid huvudverkstäder	1 350 000	»
13. Anläggningar vid förrådsavdelningen	1 100 000	»
14. Anskaffning av lok och lokomotorer	28 000 000	»
15. Anskaffning av motorvagnar och rälsbussar .	24 550 000	»
16. Anskaffning av person-, resgods- och post- vagnar	10 200 000	»
17. Anskaffning av godsvagnar	47 650 000	»
18. Ombyggnad av rullande materiel	9 900 000	»
19. Ny tåg färja	10 000 000	»
20. Garage- och verkstadsbyggnader	1 600 000	»
21. Anskaffning av bilmateriel	5 600 000	»
22. Försvarsberedskap vid statens järnvägar	100 000	»
23. Inventarier m. m.	7 900 000	»
24. Statens järnvägars dispositionsanslag	13 000 000	»;

II. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 264 och II: 351 samt I: 265 och II: 357, förstnämnda båda motioner i vad de avse förevarande anslag, till *Förvärv av billinjer* för budgetåret 1955/56 under statens järnvägars fond anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kr.;

III. att motionerna I: 268 och II: 361 icke må bifallas av riksdagen;

IV. att motionen II: 62 icke må bifallas av riksdagen.

Statens vattenfallsverk

5:o) Vattenfallsverkets anslagsbehov. Kungl. Maj:t har (punkt 6, s. 83—115) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1955/56 under statens vattenfallsverks fond anvisa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å tillhoppa 306 500 000 kronor.

Vattenfallsstyrelsen har i skrivelse den 3 september 1954 beträffande *kraftförsörjningens läge* bl. a. lämnat följande uppgifter.

Nederbörden var under budgetåret 1953/54 i genomsnitt för hela landet ungefär normal. Områdena kring de ur kraftförsörjningssynpunkt viktiga älvarna Indalsälven och Ångermanälven visade dock ett nederbördsunder-

skott på ca 10 resp. 5 procent, medan vänernområdet fått normal nederbörd. Landets vattenmagasin var vid budgetårets början mycket väl fyllda, och fyllnadsgraden i magasinerna låg fram till mitten av mars 1954 högre än under något tidigare år. Därefter skärptes situationen till följd av att vårfloden kom ovanligt sent, först i början av maj, och därtill var av liten omfattning. Sålunda erfordrades en betydande ångkraftproduktion under april och magasinsläget var vid budgetårets slut relativt dåligt. I övrigt har ångkraftproduktionen varit mycket liten under året. Stora kvantiteter av överskottskraft levererades till industriens elektriska ångpannor, varjämte sådan kraft exporterats till Danmark i större utsträckning än något tidigare år.

Utvecklingen av kraftproduktion och belastning inom statens vattenfallsverks distributionsområde belyses av en i propositionen (s. 84) intagen tabell, som innehåller uppgifter om kraftomsättningen inklusive energiförluster i ledningsnäten under de senaste tio budgetåren.

Belastningsökningen i förhållande till budgetåret 1952/53 uppgick till 741 miljoner kilowattimmar (MkWh). Utvecklingen för olika belastningsgrupper framgår av följande tabell.

Belastningsgrupp	Total belastning		Förändring		Andel av den totala kraftförbrukningen 1953/54
	1952/53	1953/54	1952/53—53/54		
	MkWh	MkWh	MkWh	%	%
Allmän distribution	4 716	5 391	675	14,3	54,7
Reservkraft	482	405	— 77	— 16,0	4,1
Andelskraft	335	280	— 55	— 16,4	2,9
SJ exkl. malmbanan	1 009	1 049	40	4,0	10,6
Malmbanan och malmfälten	209	192	— 17	— 8,1	1,9
Trä- och pappersindustri	918	1 133	215	23,4	11,5
Skifferoljeverk	45	91	46	102,2	0,9
Elektrokemisk industri	1 137	1 051	— 86	— 7,6	10,7
Summa	8 851	9 592	741	8,4	97,3
Ånggenereringskraft och exporterad överskottskraft	180	261	81	45,0	2,7
Totalsumma	9 031	9 853	822	9,1	100,0

Belastningsökningen i hela landet uppgick under budgetåret 1952/53 till ungefär 1 250 MkWh och under det senaste budgetåret till ungefär 1 450 MkWh. Utvecklingen tyder på en något snabbare belastningsökning än den, som framgick av centrala driftledningens prognos i augusti 1953. Enligt denna beräknades belastningsökningen under femårsperioden 1953—1957 till i genomsnitt 1 350 MkWh per år, d. v. s. ungefär samma stegring som väntades enligt 1951 års prognos, vilken redovisade en årlig ökning på 1 200 MkWh fram till år 1956 och 1 500 MkWh för tiden därefter fram till år 1960. Undersökningen av år 1953 gav dock vid handen en tendens till något

snabbare stegring av kraftbehoven. Den genomsnittliga belastningsutvecklingen de senaste åren har emellertid visat en god överensstämmelse med framlagda prognoser, varför styrelsen anser, att enbart det senaste årets relativt stora ökning icke motiverar ett frångående av den prognos, som ligger till grund för de pågående och planerade vattenkraftsutbyggnaderna i landet. Den fortsatta belastningsutvecklingen bör emellertid noggrant följas, så att en eventuellt nödvändig forcering av utbyggnadsprogrammet kan sättas in i tid.

Som tidigare nämnts har belastningsökningen det senaste året inom de områden, som försörjes av vattenfallsverket, uppgått till ca 750 MkWh eller något mer än 50 procent av ökningen i hela landet. Vattenfallsverket har således täckt ungefär den andel av belastningsökningen, varmed tidigare räknats. Detta styrker motiven för att utbyggnadsplanerna även i fortsättningen bör baseras på antagandet, att hälften av landets belastningsökning skall läckas av vattenfallsverket.

Utbyggnadsprogrammet bör således fortfarande baseras på en årlig belastningsökning inom vattenfallsverkets distributionsområde om 600 MkWh per år fram till år 1956 samt 750 MkWh per år för tiden därefter. Med hänsyn härtill, anför styrelsen, bör tidigare beslutade utbyggnader av nya vattenkraftsanläggningar fullföljas i avsedd takt.

Beträffande pågående utbyggnader och planerade nya utbyggnader anför vattenfallsstyrelsen bl. a. följande.

Det första aggregatet i Ligga kraftstation i Lule älv är numera i drift, och det andra aggregatet beräknas komma i drift under hösten 1954. Under år 1955 blir Näverede och utvidgningen i Midskog i Indalsälven färdiga och år 1956 den omedelbart nedströms Näverede liggande kraftstationen i Stugun. Bergeforsen kommer i drift med tre aggregat under vintern 1955/56. I Ångermanälven skall Lasele planenligt färdigställas under vintern 1956/57. Utvidgningen av Forsmo blir färdig på sommaren 1957. Stornorrfors i Umeälven beräknas komma i drift under år 1959. Längre upp i älven utbygges tre kraftstationer, Umluspen, Stensele och Grundfors. Umluspen kommer enligt planerna att bli färdig år 1957 och Grundfors år 1958. Enligt tidigare planer skulle Stensele färdigställas år 1959. Det har emellertid med hänsyn till dispositionen av arbetskraft och arbetsmaskiner befunnits lämpligt att förskjuta idrifttagandet av denna station ett år. Förskjutningen är möjlig, enär hela krafttillskottet från Stornorrfors kraftstation i nedre Ume älv erhålles något tidigare än enligt tidigare planer. Detta beror å sin tur på att det visat sig lämpligt att fördela utbyggnadsvattenmängden, 600 m³ per sekund, på tre i stället för fyra aggregat.

För att tillgodose kraftbehovet under år 1959 erfordras även, att den planerade kraftstationen vid Järkvissle kommer till stånd. Beträffande denna har riksdagen redan tagit ställning. Anläggningen kan bli färdig till nämnda år, om arbetena påbörjas under budgetåret 1955/56. Stationen är emellertid, såsom vattenfallsstyrelsen framhöll förra året, vid den väntade

belastningsökningen behövt redan år 1958. Det är möjligt, att få den färdig till dess, om förberedelserna påbörjas redan innevarande budgetår och arbetena sedan forceras. Riksdagens beslut innefattade ett bemyndigande för Kungl. Maj:t att ur statens vattenfallsverks dispositionsanslag anvisa medel för förberedelsearbetena. Vattenfallsstyrelsen hemställer i annat sammanhang om sådan anvisning.

I fråga om Stenungsunds ångkraftstation har det befunnits möjligt och lämpligt att inrikta arbetena på att det första maskinaggregatet skall tagas i drift den 1 oktober 1960.

Om utvecklingen följer den senaste prognosen, kommer belastningen inom vattenfallsverkets distributionsområde 1960/61 upp till ungefär 14 500 MkWh per år. Det nuvarande utbyggnadsprogrammet innebär för samma driftår en normalårsproduktion i vattenkraftstationerna av 15 600 MkWh. Med ledning av statistik över vattenföringen i de kraftproducerande älvarna har man funnit, att vattenkrafttillgången under exceptionella torrårsförhållanden liknande dem, som rådde åren 1939/40 och 1947/48, kan nedgå till eller understiga 85 procent av den normala. En energibalans vid ett sådant läge under budgetåret 1960/61 får följande utseende.

	MkWh
<i>Vattenkrafttillgång</i>	13 300
<i>Belastning</i>	
Nettobelastning	14 500
Leveranser till elektriska ångpannor, export till Danmark jämte ofrånkomligt spill	200
	14 700
<i>Erforderligt krafttillskott</i>	1 400

Det erforderliga krafttillskottet beräknas sålunda till 1 400 MkWh per år. Under vintern 1960/61 består vattenfallsverkets ångkraftresurser dels av ca 200 000 kilowatt (kW) i Västerås och dels av 100 000 kW i Stenungsunds ångkraftverk. Den sammanlagda produktionsförmågan i dessa båda verk beräknas — med hänsyn tagen till att ångkraftverkens effekt praktiskt icke kan utnyttjas under mer än en del av belastningsåret — uppgå till 900 MkWh per år. Detta understiger det erforderliga tillskottet under ett exceptionellt torrår med ca 500 MkWh. Denna brist är av den storleksordningen, att styrelsen anser det nödvändigt med ett nytt tillskott av vattenkraft redan under år 1960. Det lämpligaste utbyggnadsobjektet för ändamålet utgöres av fallsträckan Långbjörn—Tarseleforsen, belägen omedelbart uppströms Lasele i Ångermanälven. En anläggning där, vilken kommer att benämnas Långbjörn, ger ett krafttillskott av 380 MkWh per år vid normal vattentillgång. För att stationen skall kunna bli färdig under år 1960, behöver åtminstone förberedelsearbeten genomföras under budgetåret 1955/56.

Under ett svårare torrår kan Långbjörn-anläggningen beräknas ge ca 300 MkWh. Av den möjliga bristen under budgetåret 1960/61 kvarstår därför

ca 200 MkWh att täcka, vilken kvantitet får anskaffas genom extraordinära åtgärder. Vid bedömningen bör vidare beaktas, vilken inverkan en avvikelse mellan den verkliga och den antagna belastningsutvecklingen får. Prognosen för belastningen under budgetåret 1960/61 innebär en ökning från budgetåret 1953/54 med ca 50 procent. En positiv avvikelse med exempelvis 3 procent, vilken mycket väl är tänkbar, är liktydig med en förhöjning av belastningsnivån med 300 MkWh per år.

Den väntade belastningsökningen efter år 1960 medför, att ställning redan för budgetåret 1955/56 måste tagas även till en utbyggnad av fallen mellan Kultsjön och Malgomaj i Ängermanälvsgrenen Kultsjöån. Där kan sammanlagt utvinnas en energimängd av ca 650 MkWh per år vid normal vattenföring.

Styrelsen föreslår vidare, att en komplettering av Porjus kraftstation med en tredje avloppstunnel samt att en utvidgning av svallgalleriet vid stationen skall påbörjas under nästa budgetår. Åtgärderna har varit aktuella, sedan Harsprångsstationen togs i drift, och beräknas både ge ett krafttillskott till godtagbar kostnad och undanröja vissa risker för vattenskadorna i stationen vid feltillfällen. Åtgärderna har hittills fått stå tillbaka för andra arbeten vid Lule älv men bör nu komma till utförande i samband med att arbetskraft och byggnadsmaskiner frigöres från Liggabygget.

Även de vattenregleringar, som erfordras för ett rationellt utnyttjande av kraftstationerna, bör fullföljas enligt föreliggande planer och i samordning med vattenkraftsutbyggnaderna. För budgetåret 1955/56 förutses ingen utvidgning av regleringsarbetena till något nytt älvsystem.

Styrelsen framhåller, att vid utformningen av det framtida utbyggnadsprogrammet och de förslag i anslutning därtill, som nu framlagts, har hänsynen till en rationell utnyttjning av verkets byggnadsorganisation i hög grad inverkat. Vid den omfattning, som utbyggnadsverksamheten numera fått, ställs stora krav på verkets konstruerande och byggande avdelningar. Både för att erforderliga förstärkningar av kraftresurserna skall bli färdiga i tid och för att de skall bli genomförda med bästa möjliga ekonomi, är det av vikt att de framtida arbetsuppgifterna noggrant planeras och ordnas inbördes med inriktning på jämn sysselsättning för de olika byggnadsorganen.

I propositionen (s. 89—91) lämnas vidare en översikt över verkets medelsförbrukning 1953/54—1955/56, varav bl. a. framgår, att vattenfallsstyrelsen för budgetåret 1955/56 förutser en sammanlagd investeringssumma om 372,6 milj. kr. Kalkylerna anknyter därvid till de begärda nya anslagen och förutsätter, att dessa till övervägande delen blir helt förbrukade. I verkligheten torde emellertid avvikelser uppstå. Styrelsen anser därför, att ifall en maximering skall göras även för budgetåret 1955/56, gränsen bör kunna sättas vid 367 milj. kr., innebärande oförändrad reell nivå eller eventuellt någon nedgång i förhållande till budgetåret 1954/55.

Vattenfallsstyrelsen har slutligen lämnat följande sammanställning av de för budgetåren 1952/53—1954/55 anvisade samt för budgetåret 1955/56 äskade anslagen under vattenfallsverkets fond.

	1952/53	1953/54	1954/55	Åskanden 1955/56
	miljoner kronor			
Kraftstationer	114,5	148,5	159,5	177,0
Regleringsföretag	13,6	18,0	13,0	22,0
Distributionsanläggningar	150,0	160,0	166,0	130,0
Kraftöverföring till Gotland	—	14,0	2,5	—
Inventarier och material	35,0	20,0	—	—
Övriga anslag	4,5	7,0	5,5	13,5
Summa	317,6	367,5	346,5	342,5

Beträffande den närmare innebörden av styrelsens framställning torde få hänvisas till propositionen (s. 92—108).

Över styrelsens framställning ha utlåtanden avgivits av *arbetsmarknadsstyrelsen* samt *statens handels- och industrikommission* (s. 108 och 109).

Departementschefen erinrar inledningsvis om att det nuvarande programmet för de statliga vattenkraftsutbyggnaderna syftar till en sådan ökning av vattenkraftproduktionen att denna ökning tillsammans med de krafttillskott, som kan väntas från kommunala och enskilda utbyggnader, dels täcker den beräknade årliga belastningsökningen och dels fram till slutet av 1950-talet ger upphov till en marginal mellan produktion och belastning om ca 10 procent vid normal vattentillgång. Till grund för programmet ligger den prognos rörande belastningsutvecklingen, som år 1951 efter rätt omfattande utredningar gjordes av centrala driftledningen. Denna prognos omprövades år 1953 med anledning av den förändring i konjunkturläget, som då hade inträtt. Man fann därvid, trots mer pessimistiska antaganden om den ekonomiska utvecklingen, närmast en tendens till något snabbare stegring av kraftbehoven än tidigare förutsetts. Avvikelsen var dock icke så väsentlig, att styrelsen fann anledning att frågå 1951 års prognos. Man borde alltså allttjämt kunna räkna med en årlig belastningsökning om ca 1 200 miljoner kilowattimmar (MkWh) intill mitten av 1950-talet och om ca 1 500 MkWh för tiden därefter fram till 1960-talet eller för den femårsperiod 1953—1957, som 1953 års prognos närmast avsåg, genomsnittligt 1 350 MkWh per år.

Departementschefen anför härefter följande.

I styrelsens nu aktuella framställningar meddelas bl. a., att belastningsökningen i hela landet under budgetåret 1952/53 uppgick till ca 1 250 MkWh och under 1953/54 till ungefär 1 450 MkWh. Utvecklingen under det senaste budgetåret tyder på en något snabbare stegring än som framgår av 1953 års prognos. Styrelsen anser dock, att enbart det senaste årets relativt stora belastningsökning icke motiverar ett frångående av prognosen.

Styrelsen har under hand lämnat vissa uppgifter om hur vattenkraftförsörjningen kan komma att gestalta sig fram till 1960-talet vid den utveckling av belastningen, som 1951—1953 års prognoser anger och med de utbyggnader, som styrelsen samt kommuner och enskilda planerar att genomföra under återstoden av 1950-talet. De uppgifter, som gäller den totala produktionen och belastningen i landet, har sammanställts i tabell 1. Av denna

framgår, att produktionskapaciteten vid landets samtliga vattenkraftverk för närvarande vid normal vattentillgång något överstiger den i 1951 och 1953 års prognoser förutsedda belastningen. Utvecklingen under 1954 har dock tytt på en något större belastningsökning än prognoserna anger, varför man tills vidare vid normalår endast torde kunna räkna med ungefär jämn balans mellan vattenkraftproduktion och belastning. Vid ett exceptionellt torrår, vilket enligt tabellen innebär, att produktionen på grund av vattenförhållandena ligger vid 85 procent av produktionsförmågan under normalår, skulle f. n. en brist i vattenkraftförsörjningen om ca 13 procent uppstå, vilken endast till en del kan tillgodoses med inom landet producerad eller importerad ångkraft.

Tabell 1

Beräknad produktion vid landets samtliga vattenkraftsanläggningar samt beräknad belastning under åren 1953—1960.

År	Miljoner kilowattimmar		Netto- belastning ²	Marginal vid normalår	D:o i % av nettobe- lastningen	Marginal vid torrår	D:o i % av nettobe- lastningen
	Produktion under normalår	Produktion under torrår ¹					
1953	21 060	17 900	20 700	360	1,7	— 2 800	— 13,5
1954	22 730	19 320	22 250	480	2,2	— 2 930	— 13,1
1955	24 070	20 460	23 450	620	2,6	— 2 990	— 12,7
1956	25 460	21 640	24 650	810	3,3	— 3 010	— 12,2
1957	27 030	22 980	26 150	880	3,4	— 3 170	— 12,1
1958	29 960	25 470	27 650	2 310	8,3	— 2 180	— 7,9
1959	32 360	27 510	29 150	3 210	11,0	— 1 640	— 5,6
1960	34 220	29 090	30 650	3 570	11,6	— 1 560	— 5,1

Anm. Produktionssiffrorna är angivna för såväl normalår som exceptionellt torrår. De är i fråga om produktionstillskotten från anläggningar utbyggda av enskilda och kommunala företag baserade på uppgifter från företagen själva och Svenska vattenkraftföreningen. Med hänsyn till att arbeten kan påverkas såväl av företagens egna åtgöranden som av yttre omständigheter, föreligger ingen säkerhet för att tillskotten kommer vid de nu förutsatta tidpunkterna. Belastnings-siffrorna förutsätter en utveckling enligt föreliggande prognoser.

Med det utbyggnadsprogram, som vattenfallsstyrelsen samt kommunala och enskilda företag nu följer, och den belastningsökning, som centrala driftsledningens prognoser förutser, skulle såsom tabellen visar produktionsmarginalen vid slutet av 1950-talet komma att stiga till mellan 11 och 12 procent. Stegringen faller emellertid huvudsakligen på åren 1958—1960. Under åren därförinnan kommer marginalen i bästa fall att kunna ökas till ca 3 procent. Den starka tillväxt, som förutses inträda fr. o. m. 1958, beror självfallet på att då enligt planerna ett stort antal kraftstationer väntas bli tagna i drift. På den statliga sidan gäller detta bl. a. de redan beslutade och påbörjade stationerna i Grundfors (1958) och Stornorrfors (1959) i Umeälven, den beslutade men ännu icke påbörjade stationen vid Stensel (1960) i samma älv samt den av styrelsen nu föreslagna stationen vid Långbjörn (1960) i Ångermanälvens åselegren. Dessutom bygger uppgifterna i sammanställningen på att Järkvisslestationen skall kunna påbörjas under innevarande budgetår och tagas i drift år 1958. Det uppskov med denna station jag i det följande kommer att förorda innebär dock, att det kraft-

¹ Avser produktionen under ett exceptionellt torrår, vilken förutsättes uppgå till 85 procent av normalårsproduktionen.

² Exkl. ånggenerering och exporterad överskottskraft.

tillskott om drygt 400 MkWh per år, som stationen kommer att ge, kan beräknas stå till förfogande först år 1959.

De förslag till fortsatta utbyggnader, som vattenfallsstyrelsen nu framlagt, tar sikte på försörjningsläget under budgetåret 1960/61 och tiden därpå. Den situation som då kan råda, har styrelsen belyst med en kalkyl över det inom vattenfallsverkets distributionsområde vid nämnda budgetår erforderliga krafttillskottet. Kalkylen utgår ifrån antagandena i 1951 och 1953 års prognoser rörande belastningsutvecklingen och förutsätter, att vattenkraftproduktionen till följd av ett exceptionellt torrår faller till ca 85 procent av den produktion, som kan uppnås under normalår. Kalkylen ger vid handen, att därest ett exceptionellt torrår inträffar under budgetåret 1960/61, skulle den statliga sektorn behöva ett krafttillskott utöver vad som kan framkomma av redan beslutade utbyggnader, om ca 1 400 MkWh. Ca två tredjedelar av denna eventuella brist skulle kunna täckas genom krafttillskott från Västerås och Stenungsunds ångkraftverk. Om även bristen i övrigt skall kunna utfyllas, måste ytterligare vattenkraftsutbyggnader igångsättas redan nästa budgetår. Styrelsen anser Långbjörn—Tar-seleforsen omedelbart uppströms Lasele i Ångermanälven vara det lämpligaste objektet härför. En station där beräknas ge 380 MkWh per år vid normal vattentillgång och kan, om förberedelsearbeten vidtages under budgetåret 1955/56, bli färdig till år 1960.

Med sikte på belastningsökningen efter 1960 föreslår styrelsen vidare en utbyggnad av fallen i ångermanälvsgrenen Kultsjön mellan Kultsjön och Malgomaj. Anläggningen, som benämnes Stalons kraftstation, beräknas med nu föreslagen utbyggnad nå en genomsnittlig produktionsförmåga av 700 MkWh per år vid normal vattentillgång och efter det planerade regleringsåtgärder vidtagits. Om förberedande arbeten påbörjas under budgetåret 1955/56, kan stationen vara färdig till år 1962.

Vid bedömningen av styrelsens förslag har jag utgått ifrån att nu pågående utbyggnader skall fullföljas i avsedd takt. Jag har emellertid icke något att erinra mot styrelsens beslut att med hänsyn till tillgången på arbetskraft och arbetsmaskiner senarelägga kraftstationen i Stensele ett år med färdigställande år 1960 i stället för 1959. Vidare har jag förutsatt, att det för fjolårets riksdag anmälda byggnadsprojektet vid Järkvissle i Indalsälven i viss begränsad omfattning skall påbörjas under nästa budgetår. Vid den omfattning de statliga utbyggnaderna därmed får fr. o. m. budgetåret 1955/56 komma, om belastningsutvecklingen i huvudsak verifierar föreliggande prognoser, den målsättning för försörjningsläget vid slutet av 1950-talet, som de senaste åren legat till grund för det statliga utbyggnadsprogrammet, att realiseras.

Beträffande försörjningsläget vid början av 1960-talet vill jag med anledning av den kalkyl, som styrelsen presenterat, erinra om att kalkylen endast tar sikte på kraftbehovet inom styrelsens eget distributionsområde. Den utgår vidare från produktionsförhållandena vid ett exceptionellt torrår. Vid normalår kommer under samma förutsättningar rörande belastningsutvecklingen, som styrelsen uppställt, marginalen mellan produktion och belastning att uppgå till ca 8 procent. Marginalen inom den statliga sektorn under år 1960 kan sålunda såsom framgår av en jämförelse med tabell 1, förutses vara något mindre än för landet i dess helhet. Trots detta kan läget, även inom den del av kraftförsörjningen, som vattenfallsverket svarar för, sedan beslutade och pågående utbyggnader fullbordats, anses vara avsevärt bättre än för närvarande. Vid min bedömning av de nya utbyggnadsprojekt, som styrelsen framlagt, har jag utgått från detta förhållande.

Ställningstagandet till en utvidgning av investeringsprogrammet har måst bli beroende på en avvägning med hänsyn till angelägenheten mellan de föreslagna nya vattenkraftsuthyggnaderna å ena sidan och andra offentliga samt enskilda investeringar å den andra. Vid denna avvägning har jag kommit till att vissa av vattenfallsstyrelsens nya utbyggnadsprojekt bör anstå över budgetåret 1955/56. Jag har därvid tagit hänsyn till, vad jag nyss antytt, att kraftförsörjningsläget såväl inom vattenfallsverkets distributionsområde som inom landet i dess helhet vid 1960-talets början vid pågående och under nästa budgetår påbörjade utbyggnader — även om belastningen skulle visa sig stiga brantare än hittills förutsatts — kommer att vara så mycket gynnsammare än för närvarande, att ett uppskov med vissa projekt måste anses försvarligt. Det är i år så mycket angelägnare att utnyttja möjligheten därtill som det befunnits nödvändigt på grund av de ekonomiska utsikterna för det kommande budgetåret att över lag begränsa de offentliga investeringarna. Jag vill ytterligare tillägga, att vattenfallsstyrelsen enligt vad som under hand meddelats mig, vidtagit förberedelser för en ny översyn av belastningsprognosen och att därför inom något år ett mera aktuellt material för bedömning av det totala kraftförsörjningsläget vid början av 1960-talet torde komma att föreligga.

Departementschefen erinrar vidare om att för innevarande budgetår en ram om 350 milj. kr. är fastställd för vattenfallsverkets investeringar. Till följd av den förändring i redovisningen av utgifterna för Bergforsens kraftstation, som tidigare berörts, förordar han emellertid att ramen vidgas till 367 milj. kr. För budgetåret 1955/56 anser departementschefen en reduktion av utgifterna till 337 milj. kr., med en ungefärlig fördelning enligt en i propositionen (s. 113) intagen sammanställning, både möjlig och nödvändig samt anför vidare därom följande.

Investeringsutgifterna för Stornorrfors kraftstation har kunnat minskas med 2 milj. kr., emedan styrelsen i skrivelse den 6 december 1954 meddelat, att den verkstadsbyggnad, som varit avsedd att förläggas till Umeå, icke kommer till utförande. Kraftstationen i Järkvissle avses påbörjad i begränsad omfattning under nästa budgetår. Med den nu beräknade medelstillsdelningen för denna och under förutsättning av normal byggnadstakt i fortsättningen förutses stationen kunna tagas i drift under år 1959. Besluten om påbörjande av kraftstationerna i Stalon och Långbjörn anser jag bör anstå tills vidare. Detsamma gäller den komplettering av Porjus kraftstation, som styrelsen föreslagit. Begränsningen av utgifterna för distributionsanläggningarna betyder, att takten i vissa utbyggnader, gällande såväl primär- och sekundärnätet som bygge- och ortsanläggningarna, kommer att bli långsammare. Den icke fördelade differensen mellan förordad investeringsram och uppskattad medelsförbrukning är en restpost, som uppstått vid fördelningen av medelsförbrukningen på de olika objekten och som anger att en ytterligare reduktion över lag är erforderlig. Någon sådan har dock icke ansetts behöva göras i tabellen, enär beloppet kan sägas falla inom felmarginalerna för beräkningarna.

Jag förordar, att de av vattenfallsstyrelsen för nästa budgetår äskade anslagen anvisas, varvid jag dock undantar de ändamål, för vilka jag ansett medelsförbrukningen kunna reduceras och för vilka anslagsanvisningen därför i motsvarande mån bör begränsas eller bortfalla. På de skäl som styrelsen anfört för en höjning av dispositionsanslaget och med anledning av det ändrade förfarande vid anslagsförstärkningar, som jag förordar under av-

snitt 2 b, föreslår jag, att till anslaget under nästa budgetår anvisas 8 milj. kr. Såsom jag anført under avsnitt 2 a förordar jag vidare, att erforderliga medel för regleringsföretagen fr. o. m. nästa budgetår anvisas i form av ett kollektivanslag benämnt Regleringsföretag. Med hänsyn till de beräknade behållningar å äldre anslag för regleringsändamål, som kommer att överföras till det nya kollektivanslaget, anser jag att den nya medelsanvisningen till detta kan begränsas till 20 milj. kr.

I anslaget till distributionsanläggningar har styrelsen inräknat en sannolik kostnad om 3,8 milj. kr. för inköp och upprustning av nät, tillhörande distributionsföreningar i Norrbottens och Västerbottens läns skogs- och fjällbygder. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag i 1954 års statsverksproposition, mot vilket riksdagen icke hade något att erinra, bör 80 procent av de utgifter härför, som kan bli aktuella, omedelbart avskrivas. Chefen för finansdepartementet har därför i annat sammanhang denna dag föreslagit, att i detta syfte ett avskrivningsanslag om 3 milj. kr. anvisas på driftbudgeten för nästa budgetår.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Helmer Persson* och *Öhman* (I: 257) och den andra inom andra kammaren av herr *Holmberg m. fl.* (II: 349), i vilka hemställts att riksdagen, med bifall i övrigt till vad som i statsverkspropositionen yrkas under vattenfallsverkets fond, måtte besluta att anslaget avseende förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet höjes till 11 500 000 kronor;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Andersson* i *Dunker m. fl.* väckt motion (II: 348), vari hemställts att förenämnda anslag till förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet icke måtte beviljas av riksdagen.

Beträffande de skäl motionärerna anført till stöd för sina yrkanden torde få hänvisas till motionerna I: 257 och II: 348.

Utskottet. Det investeringsprogram som framlagts av vattenfallsstyrelsen för nästa budgetår har som allmän utgångspunkt, att tidigare beslutade utbyggnader av nya vattenkraftsanläggningar i första hand skola fullföljas. Vidare har förutsatts att kraftstationen vid Järkvissle, till vilken fjolårets riksdag tog ställning, påbörjas redan innevarande budgetår. Därest kraftbehovet under år 1960 och tiden närmast därefter skall kunna tillgodoses, erfordras emellertid enligt styrelsen att beslut nu fattas om ytterligare två utbyggnadsföretag, båda belägna i Ångermanälven och kallade kraftstation vid Långbjörn respektive Stalons kraftstation. Under beaktande av jämväl övriga utgiftsbehov har vattenfallsstyrelsen föreslagit, att anslagsanvisningen för nästa budgetår avpassas efter en investeringsverksamhet av sammanlagt 372,3 milj. kronor.

Departementschefen har emellertid, såsom framgått redan av den under punkten 1 lämnade redogörelsen, funnit en begränsning av vattenfallsverkets investeringsutgifter till 337 milj. kronor nödvändig. Beloppet understiger med 30 milj. kronor den investeringsvolym som nu förutses för innevarande budgetår. Begränsningen har delvis möjliggjorts genom att depar-

tementschefen ansett beslutet om påbörjande av kraftstationerna i Stalon och Långbjörn samt en av vattenfallsstyrelsen föreslagen komplettering av Porjus kraftstation tills vidare böra anstå. Investeringsutgifterna för Stornorrforfs kraftstation ha vidare kunnat något minskas, varjämte den första etappen av utbyggnadsarbetena vid Järkvissle starkt reducerats. Beträffande övriga investeringsobjekt må här särskilt nämnas, att medelsförbrukningen på anslaget till distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk förutsatts komma att stanna vid ett belopp som är 10 milj. kronor lägre än vad styrelsen räknat med. Den sålunda förordade begränsningen av vattenfallsverkets investeringsverksamhet har, liksom i fråga om övriga kommunikationsverk, ansetts motiverad av samhällsekonomiska skäl. Dessutom kommer enligt departementschefens mening kraftförsörjningsläget såväl inom vattenfallsverkets distributionsområde som inom landet i dess helhet vid 1960-talets början vid pågående och under nästa budgetår påbörjade utbyggnader att vara så mycket gynnsammare än för närvarande, att ett uppskov med vissa projekt måste anses försvarligt. I likhet med vattenfallsstyrelsen har departementschefen vid sina beräkningar utgått från 1951 års prognos, avseende för femårsperioden 1953—1957 en genomsnittlig belastningsökning av 1 350 MkWh per år.

Utskottet har tidigare under punkten 1 framhållit, att enligt dess mening Kungl. Maj:ts förslag är ägnat att ingiva vissa betänkligheter. Detta sitt omdöme grundar utskottet på de uppgifter som nu föreligga rörande den faktiska belastningsutvecklingen. Av statsverkspropositionen framgår att kraftefterfrågan redan under sistförflutna budgetår undergått en snabbare stegring än vad som förutsetts enligt prognosen. Denna stegring har sedermera fortsatt och har f. n. enligt av vattenfallsstyrelsen lämnade uppgifter för hela landet nått en nivå av, uttryckt i årssiffror, ca 1 800 MkWh. Enligt vad utskottet vidare inhämtat kan, därest de årliga avvikelserna från prognosen även framdeles bliva lika stora, den i statsverkspropositionen förordade begränsningen av styrelsens utbyggnadsprogram väntas få till följd, att kraftbalansen för vattenfallsverket budgetåret 1958/59 kommer att även i händelse av normalår förete en brist, uppgående till 400 MkWh. Denna brist skulle visserligen kunna täckas genom motsvarande överskott från den icke-statliga sektorn. Inträffar emellertid ett exceptionellt torrår, uppstår för hela landet en brist på 1 900 MkWh, vilken till övervägande del får elimineras genom ransonering. Beaktas bör därjämte att den ifrågakommande begränsningen även kan leda till sysselsättningssvårigheter, eftersom utbyggnadsprogrammet utformats på sådant sätt att den för visst företag avsedda arbetsorganisationen efter hand skall kunna utnyttjas för annat, närbeläget företag.

Mot de nu redovisade betänkligheterna måste dock sättas angelägenheten av att i rådande ekonomiska läge en begränsning av den statliga investeringsverksamheten kommer till stånd. Såsom framgått redan av punkten 1 har utskottet därför ansett sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag, att vattenfallsverkets investeringsutgifter under nästa budgetår maximeras till ett belopp av 337 milj. kronor. Den av departementschefen föror-

dade fördelningen av nämnda investeringssumma på olika utgiftsändamål har ej heller givit utskottet anledning till erinran.

Av utskottets sålunda intagna ståndpunkt följer, att utskottet icke kan tillstyrka det i de båda likalydande motionerna I: 257 och II: 349 framställda yrkandet, innebärande att utgifterna under anslaget till förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet skulle få ökas med 10 milj. kronor. Beträffande såväl ifrågavarande motioner som den likaledes i förevarande sammanhang väckta motionen II: 348, till vilken utskottet återkommer i det följande, önskar utskottet f. ö. helt allmänt framhålla, att ovannämnda anslag i stort sett kommer till användning endast i sådana fall då vederbörande företag efter förvärvet bibehåller sin förutvarande driftform. Den verksamhet som avses i motionerna däremot finansieras huvudsakligen genom anslaget till distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk. Såsom framgår av statsverkspropositionen har också i detta anslag inräknats ett delbelopp av 3,8 milj. kronor för inköp och upprustning av nät, tillhörande distributionsföreningar i övre Norrlands skogs- och fjällbygder. Bortsett från att motionerna egentligen borde ha tagit sikte på sistberörda anslag, finner emellertid utskottet nu icke tillräcklig anledning föreligga för utökad medelsanvisning till hithörande ändamål, helst som elkraftutredningens i motionerna omnämnda betänkande f. n. är föremål för remissbehandling och statsmakterna således ännu icke haft tillfälle att pröva utredningens förslag. Å andra sidan anser utskottet det vara sakligt befogat, att vattenfallsstyrelsen lämnas finansiella möjligheter att förvärva lokala distributionsnät, då andra utvägar för ett rationellt ordnande av kraftförsörjningen inom vederbörande område icke äro för handen. Utskottet avstyrker sålunda bifall till jämväl motionen II: 348.

Då Kungl. Maj:ts anslagsberäkningar och förslag i övrigt ej heller givit utskottet anledning till erinran, hemställer utskottet,

I. att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag för budgetåret 1955/56 under statens vattenfallsverks fond anvisa följande investeringsanslag, nämligen

1. Stenungsunds ångkraftstation	7 000 000 kr.
2. Kapitaltillskott till Bergeforsens kraftaktiebolag	20 000 000 »
3. Kraftstationer i Indalsälven mellan Litselit och Gesunden	23 000 000 »
4. Kraftstation vid Järkvissle	7 000 000 »
5. Kraftstation vid Lasele	25 000 000 »
6. Ytterligare maskinaggregat i Forsmo kraftstation	15 000 000 »
7. Kraftstationer i Umeälven mellan Storuman och Blåviken	38 000 000 »
8. Stornorrfors kraftstation	18 000 000 »
9. Kraftstation vid Liggaforsen	2 000 000 »

10. Regleringsföretag	20 000 000 kr.
11. Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk	120 000 000 »
12. Inköp av vattenfall och fastigheter	2 000 000 »
13. Statens vattenfallsverks dispositionsanslag .	8 000 000 » ;

II. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 257 och II: 349 samt II: 348, till *Förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet* för budgetåret 1955/56 under statens vattenfallsverks fond anvisa ett investeringsanslag av 1 500 000 kronor.

Luftfartsfonden

6:o) Luftfartens markorganisation m. m. Kungl. Maj:t har (punkt 7, s. 116—128) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna ett mellan luftfartsstyrelsen och Visby stad den 24 juni 1954 ingånget tilläggsavtal rörande mark för flygplatsen vid Visby, dels ock för budgetåret 1955/56 under luftfartsfonden anvisa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å tillhopa 6 745 000 kronor.

Till luftfartens markorganisation har för budgetåren 1952/53—1954/55 anvisats samt för budgetåret 1955/56 äskats följande investeringsanslag.

	1952/53	1953/54	1954/55	Äskanden 1955/56
	tusental kronor			
Markförvärv	1	1	—	—
Flygfältsbyggen	2 000	5 850	3 800	5 600
Byggnader	1	600	1 700	—
Teleutrustning m. m.	100	90	100	130
Belysningsanläggningar	1	1 470	900	1 100
Fordon, maskiner och redskap	300	375	300	450
Försvarsberedskap vid luftfartsverket	—	—	225	145
Luftfartsverkets dispositionsanslag	1	1 000	—	150
	Summa 2 404	9 386	7 025	7 575

I ett i propositionen (s. 116 och 117) intaget arbetsprogram har luftfartsstyrelsen redovisat sina för innevarande och nästa budgetår planerade investeringar.

Programmet upptar investeringar till ett belopp, som överstiger den f. n. gällande investeringsramen, 8 milj. kr. per år, med närmare 1 milj. kr. Erfarenhetsmässigt kan man dock enligt styrelsen räkna med, att vissa arbeten förskjutes i tiden eller av olika skäl över huvud taget icke kan utföras under angivet budgetår. Med utgångspunkt från att investeringsanslagen även under budgetåret 1955/56 får belastas med ett högsta sammanlagt belopp av 8 milj. kr., säger sig styrelsen ha ansett det erforderligt att framlägga ett

något större arbetsprogram än som ryms inom detta belopp. Då överföring av medel mellan investeringsanslagen icke kan äga rum, har medelsbehovet under vart och ett av dessa även måst beräknas med viss marginal för att möjliggöra för styrelsen att möta de avvikelser i programmet, som kan påkallas av olika omständigheter.

Beträffande den närmare innebörden av styrelsens framställning torde få hänvisas till propositionen (s. 118—124).

Över framställningen ha yttranden avgivits av *arbetsmarknadsstyrelsen* och *statens handels- och industrikommission* samt *Scandinavian Airlines System* (s. 124 och 125).

Departementschefen erinrar inledningsvis om att luftfartsstyrelsen vid beräkningen av medelsbehovet för budgetåret 1955/56 utgått ifrån, att investeringarna skall kunna bibehållas vid i stort sett samma omfattning som under innevarande budgetår. För att uppnå en viss frihet i valet mellan de olika av statsmakterna godkända investeringsändamålen har styrelsen sålunda hemställt om nya anslag av ca 7,6 milj. kr, vilka, om de anvisas, tillsammans med de beräknade anslagsbehållningarna vid ingången av 1955/56 skulle ge en total medelstillgång om ca 9,5 milj. kr. under budgetåret.

Departementschefen erinrar vidare om att han i investeringsplanen för kommunikationsverken för luftfartsverkets del räknat med en investeringsram av 7 milj. kr. Beträffande dennas fördelning på viktigare anslagsändamål torde få hänvisas till en i propositionen å s. 125 intagen sammanställning.

Vad angår styrelsens investeringsplaner för budgetåret 1955/56 anför departementschefen följande.

Genom beslut den 25 april 1952 anbefalldes Kungl. Maj:t luftfartsstyrelsen att med beaktande av vad därom anförts i riksdagens skrivelse 1952: 98, verkställa en förberedande utredning och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag rörande användningen och den fortsatta utbyggnaden av storflygplatsen vid Halmsjön. Såsom jag anmälde i fjolårets statsverksproposition, hade utredningen då ännu icke hunnit slutföras, och i avvaktan på de förslag, som den kunde komma att leda till, förordade jag, att vissa av de arbeten vid Halmsjöns flygplats, som av styrelsen föreslagits, tills vidare skulle anstå. Läget är alltså detsamma, enär något ställningstagande till användningen och utbyggnaden av flygplatsen ännu icke varit möjligt. Detta beror numera närmast på, att frågan under det gångna året kommit i ett nytt läge genom de förhandlingar om en eventuell avveckling av Bromma flygplats, som inletts mellan Stockholms stad och staten, sedan staden vid början av året föreslagit, att överläggningar skulle upptagas rörande dispositionen av den för Bromma flygplats reserverade marken efter en eventuell framtida förflyttning av civilflyget till Halmsjöns flygplats. Avsikten med överläggningarna skulle vara att undersöka möjligheterna att i samband med Halmsjöfältets definitiva utbyggnad avveckla Bromma flygfält och utnyttja det härför nu ianspråktaga markområdet för bostads- och annan bebyggelse. Med anledning av detta förslag tillsatte Kungl. Maj:t genom beslut den 4 juni 1954 en förhandlingsdelegation med uppgift att företråda staten vid ifrågakvarande överläggningar och att inkomma med de förslag, till vilka dessa kan föranleda.

Det är icke möjligt att nu uttala något om vad dessa överläggningar kan leda till, men det är uppenbart, att varje planering för Halmsjöfältets framtida användning och utbyggnad blir beroende av förhandlingarnas utgång. Jag har därför vid prövningen av luftfartsstyrelsens anslagsäskanden, i vad gäller Halmsjöns flygplats, även beträffande nästa budgetår utgått ifrån, att tills vidare endast sådana arbeten bör vidtagas, som kan utföras utan att pågående utredningar och förhandlingar föregripes. Luftfartsstyrelsen är för sin del av samma inställning och har för den skull i de skrivelser, som jag här tidigare anmält, i vad gäller bananläggningarna vid Halmsjöns flygplats, endast förutsatt, att redan pågående arbeten skall fullbordas, att den av statsmakterna godkända men icke påbörjade anläggningen av en kulvert m. m. skall utföras samt att vissa för den nuvarande rullbanans användning som reservbana erforderliga terrasseringsarbeten och materielanskaffningar skall få vidtagas. Jag har icke något att erinra mot detta program och tillstyrker därför, att det godkännes.

Styrelsen hemställde år 1953 i sina äskanden för innevarande budgetår om ett bemyndigande att uppföra vissa provisoriska stationsbyggnader med tillhörande vatten-, avlopps- och elektriska ledningar vid Halmsjöns flygplats till en sammanlagd kostnad av 800 000 kr. Förslaget siktade till att flygplatsen i enlighet med planerna för den första byggnadsetappen skulle kunna tagas i bruk såsom reservflygplats under budgetåret 1955/56. Såsom framgick av 1954 års statsverksproposition, var jag då med hänsyn till pågående överväganden rörande flygplatsens användning icke beredd att taga ställning till förslaget utan förordade, att det skulle få ankomma på Kungl. Maj:t att inom ramen för styrelsens förslag framdeles pröva, vilka byggnadsarbeten, som tills vidare kunde anses erforderliga. Riksdagen hade icke något att erinra däremot. Några byggnadsarbeten har dock hittills icke blivit aktuella. Med hänsyn till att alltjämt ovisshet råder om fältets framtida användning — närmast om fältet tills vidare skall disponeras endast som reservlandningsplats för Bromma eller slutgiltigt utbyggas som den reguljära flygplatsen för Stockholms behov — förordar jag, att det även under nästkommande budgetår får ankomma på Kungl. Maj:t att taga ställning till behovet av byggnadsarbeten vid Halmsjöns flygplats. Jag vill i detta sammanhang slutligen erinra om att styrelsen i den skrivelse angående beräkningen av underskottet på luftfartsfonden för budgetåret 1955/56, som jag tidigare denna dag anmält, förordat, att flygplatsen icke skall tas i bruk under nästa budgetår.

Sedan flera år har det varit uppenbart, att utvecklingen av flygtrafiken på Gotland och de krav som den tekniska utvecklingen av den flygande materielen ställer på flygplatsernas standard, ganska snart skulle göra en utbyggnad av Visby flygplats nödvändig. Bl. a. har upprepade erinringar där- om gjorts från SAS' sida. I samband med sina anslagsäskanden för innevarande budgetår meddelade också luftfartsstyrelsen, att utredningar pågick i samråd med flygvapnet om åtgärder för en utvidgning av flygplatsen. Styrelsen har i sina nu aktuella petita återkommit till frågan och hemställt om ett bemyndigande att i samarbete med flygförvaltningen anlägga en permanentbelagd, 2 000 m lång rullbana med tillhörande taxibanor, stationsplattform och stationsbyggnader.

Av flygtekniska skäl anser styrelsen, att rullbanan i huvudsak bör förläggas omedelbart utanför och norr om den nuvarande fältytan. Den ytterligare mark, som därigenom erfordras, kommer, i den mån staten icke redan förfogar över den, att ställas till förfogande av Visby stad enligt ett mellan styrelsen och staden ingånget andra tilläggsavtal till det tidigare

markavtalet av år 1938. Upplåtelsen, som sker utan ersättning, skall gälla tills vidare så länge och i den mån det upplåtna området erfordras för flygändamål. Vissa smärre områden, som staden tidigare genom avtalet år 1938 och första tilläggsavtalet år 1947 ställt till förfogande, skall, när de kan frigöras, återgå till staden. Kronans motprestation till staden enligt den nya överenskommelsen består i att luftfartsstyrelsen under förbehåll av Kungl. Maj:ts godkännande förbundit sig att i huvudsaklig överensstämmelse med den översiktsplan och beskrivning, som finnes fogad till avtalet, så utbygga Visby flygplats, att den blir försedd med en permanentbelagd bana om 2 000 m längd och 60 m bredd.

Såsom jag antytt i det föregående, har det visat sig möjligt att vid den nu föreslagna utvidgningen av flygplatsen vid Visby samordna de civila och militära behoven av flygplats på Gotland. Luftfartsstyrelsen och flygförvaltningen har därför kommit överens om att gemensamt bekosta vissa delar av de nya anläggningarna. Den beräknade kostnaden för rullbanan, taxibanor och stationsplattform m. m., uppgående till ca 6,7 milj. kr., kommer sålunda att fördelas med 55 procent på luftfartsstyrelsen och 45 procent på flygförvaltningen. På styrelsen faller dessutom kostnaderna för krafttillförsel och fältbelysning, ca 0,9 milj. kr., för montage av en ILS-anläggning, 0,1 milj. kr., samt för erforderliga stationsbyggnader. Beträffande de senare pågår fortfarande utredningar, huruvida den nuvarande stationsbyggnaden bör flyttas, varvid omfattande om- och tillbyggnadsarbeten blir erforderliga, eller om en helt ny byggnad bör uppföras. I båda fallen kommer kostnaderna att stiga till inemot 0,5 milj. kr.

Efter samråd med chefen för försvarsdepartementet tillstyrker jag det förslag till utbyggnad av Visby flygfält, som luftfartsstyrelsen i samarbete med flygförvaltningen nu utarbetat. Jag förordar vidare, att det tilläggsavtal II till 1938 års markavtal, som styrelsen ingått med Visby stad, godkännes. Därest riksdagen icke har något att erinra däremot, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att inom ramen för nyssnämnda kostnadsbelopp besluta om bygnadsprogrammets närmare utformning.

I skrivelse den 25 augusti 1954 har styrelsen åskat sammanlagt 145 000 kr. till vissa försvarsberedskapsändamål, som närmare preciseras i en till skrivelsen fogad promemoria. Jag tillstyrker att beloppet anvisas. Med detta avsedda investeringar bör omedelbart avskrivnas och chefen för finansdepartementet har därför tidigare denna dag förordat, att ett motsvarande avskrivningsanslag anvisas på driftbudgeten.

Utskottet. Vid sina anslagsberäkningar för nästa budgetår har luftfartsstyrelsen utgått från att nuvarande investeringsram av 8 milj. kronor bibehålles i stort sett oförändrad. Departementschefen har emellertid ansett en begränsning av luftfartsverkets investeringsutgifter till sammanlagt 7 milj. kronor vara erforderlig. Av sistnämnda belopp hänför sig huvuddelen eller 4,7 milj. kronor till flygfältsbyggen. För genomförande av detta program ha åskats anslag å tillhoppa drygt 6,7 milj. kronor.

De av departementschefen godkända arbetsplanerna omfatta bl. a. ett nytt projekt, avseende utbyggnad av Visby flygplats. Den ytterligare mark som därigenom erfordras kommer, i den mån staten icke redan förfogar däröver, att utan ersättning ställas till förfogande av Visby stad enligt särskilt avtal. Kostnaderna för själva anläggningsarbetena ha uppskattats till ca 6,7 milj. kronor; då det emellertid visat sig möjligt att i förevarande hän-

seende samordna de civila och de militära behoven, avses endast 55 procent av ifrågavarande kostnader skola falla på luftfartsstyrelsen. Därtill komma ytterligare vissa utgifter å sammanlagt ca 1,5 milj. kronor, vilka styrelsen ensam har att svara för. Departementschefen har förutsatt, att det får ankomma på Kungl. Maj:t att inom ramen för nyssnämnda kostnadsbelopp besluta om byggnadsprogrammets närmare utformning.

Av statsverkspropositionen framgår vidare, att den av 1952 års riksdag begärda utredningen rörande användningen och den fortsatta utbyggnaden av storflygplatsen vid Halmsjön alltså icke hunnit slutföras. Anledningen härtill är närmast det nya läge som uppkommit genom nu pågående förhandlingar med Stockholms stad om en eventuell avveckling av Bromma flygplats. Något definitivt resultat härav har ännu icke nåtts. Departementschefen har därför förutsatt, att vid halmsjöfältet tills vidare endast sådana arbeten skola vidtagas som kunna utföras utan att ovannämnda utredningar och förhandlingar föregripas. I enlighet härmed har departementschefen vidare förordat, att det även under nästkommande budgetår får ankomma på Kungl. Maj:t att taga ställning till behovet av byggnadsarbeten vid Halmsjöns flygplats.

Såsom redan framgått av utskottets under punkten 1 redovisade ställningstagande till Kungl. Maj:ts förslag till investeringsplan för kommunikationsverken, har utskottet intet att erinra mot att luftfartsverkets investeringsutgifter för nästa budgetår fastställas till ett belopp av högst 7 milj. kronor. Vad departementschefen i förevarande sammanhang anfört och förordat rörande verksamhetens inriktning och utformning inom nyss angivna medelsförbrukningsram anser sig utskottet jämväl kunna godtaga. Under hänvisning härtill hemställer utskottet,

att riksdagen må

I. bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna det mellan luftfartsstyrelsen och Visby stad den 24 juni 1954 ingångna tilläggsavtalet II till det mellan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och Visby stad den 21 och 22 juni 1938 ingångna avtalet rörande mark för flygplatsen vid Visby;

II. för budgetåret 1955/56 under luftfartsfonden anvisa följande investeringsanslag, nämligen

1. Flygfältsbyggen	5 000 000 kr.
2. Teleutrustning m. m.	100 000 »
3. Belysningsanläggningar	900 000 »
4. Fordon, maskiner och redskap	450 000 »
5. Försvarsberedskap vid luftfartsverket	145 000 »
6. Luftfartsverkets dispositionsanslag	150 000 »

Statens allmänna fastighetsfond

7:o) **Nybyggnad för statens bilinspektion i Stockholm.** Kungl. Maj:t har (punkt 8, s. 129—131) föreslagit riksdagen att till Nybyggnad för statens bilinspektion i Stockholm för budgetåret 1955/56 anvisa ett investeringsanslag av 900 000 kronor.

På förslag av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har *byggnadsstyrelsen* i skrivelse den 31 augusti 1954 hemställt att för nästa budgetår måtte anvisas 900 000 kr. till en nybyggnad för statens bilinspektion i Stockholm.

Byggnadsstyrelsen, som anser behovet av utökade lokaler för bilinspektionen synnerligen angeläget om inspektionen skall kunna tillfredsställande bedriva sin verksamhet, erinrar om att vid olika tillfällen diskussioner förts mellan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och byggnadsstyrelsen angående möjligheten att söka förbättra inspektionens arbetsförhållanden inom ramen för lokalbestånd och utrymme i det kvarter, där inspektionen nu är belägen. På grund av den ringa tillgången på mark inom kvarteret och icke minst med hänsyn till att bilinspektionens besiktningsverksamhet icke lämpligen bör ligga inom stadens centrala delar, har emellertid några åtgärder i sådant syfte icke ansetts böra vidtagas. De båda styrelserna har därför kommit till den uppfattningen, att frågan ej kan lösas tillfredsställande med mindre än att en nybyggnad uppföres för bilinspektionen.

Kostnaden för uppförandet av den föreslagna byggnaden exklusive kontrollutrustningen o. d., har beräknats till 900 000 kronor.

Departementschefen biträder styrelsens förslag.

Utskottet, som intet har att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer, att riksdagen må till *Nybyggnad för statens bilinspektion i Stockholm* för budgetåret 1955/56 anvisa ett investeringsanslag av 900 000 kronor.

8:o) **Byggnadsarbeten för länsstyrelserna.** Kungl. Maj:t har (punkt 10, s. 132—138) föreslagit riksdagen att till Byggnadsarbeten för länsstyrelserna för budgetåret 1955/56 anvisa ett investeringsanslag av 2 500 000 kronor.

I skrivelse den 31 augusti 1954 har *byggnadsstyrelsen* för nästa budgetår äskat 4 700 000 kr. till byggnadsarbeten för länsstyrelserna och har därvid räknat med att nya byggnadsföretag skall påbörjas i Nyköping, Jönköping, Kristianstad, Halmstad, Västerås, Gävle och Östersund.

Med hänsyn till att anslaget för nästa budgetår till förevarande ändamål synes böra begränsas till 2,5 milj. kr. har byggnadsstyrelsen under hand meddelat, vilka ändringar som blir nödvändiga i byggnadsprogrammet. De företag som beräknas kunna igångsättas gäller länsstyrelserna i Nyköping,

Jönköping, Kristianstad och Halmstad. Beträffande dessa företag har i propositionen (s. 132—135) lämnats vissa närmare upplysningar.

I sin förenämnda skrivelse och i en kompletterande promemoria av den 4 december 1954 har styrelsen även framlagt en i propositionen (s. 135 och 136) intagen investeringsplan för landsstatsbyggnaderna.

Departementschefen erinrar inledningsvis om att medelsförbrukningen för byggnadsarbeten för länsstyrelserna under budgetåret 1953/54 uppgick till sammanlagt ca 5,9 milj. kr., varav 4,0 milj. kr. bestreds från de olika specialanslagen för ändamålet och 1,9 milj. kr. från anslaget till Merkostnader för vissa byggnadsarbeten. Fr. o. m. innevarande budgetår täckes samtliga kostnader för hithörande arbeten från det nyinrättade kollektivanslaget till Byggnadsarbeten för länsstyrelserna. Den fastställda investeringsramen möjliggör under budgetåret arbeten till en sammanlagd kostnad av 7,5 milj. kr. För nästa budgetår har byggnadsstyrelsen räknat med en ram av likaledes 7,5 milj. kr. och hemställt, att ytterligare 4,7 milj. kr. skall anvisas.

Departementschefen anför vidare följande.

I samband med *petita* har styrelsen framlagt en plan för lösning av länsstyrelsernas lokalfrågor. I den promemoria, som ligger till grund för denna och som utarbetats av en särskilt tillkallad sakkunnig, lämnas en utförlig redogörelse för lokalförhållandena i de olika residensstäderna, varjämte vissa preliminära förslag avseende erforderliga nybyggnader m. m. framlägges. Enligt promemorian behöver samtliga länsstyrelser nya eller förbättrade lokaler. På åtskilliga platser måste behovet anses trängande, medan på andra håll förhållandena är relativt drägliga och i några fall i stort sett goda. Lösningen av lokalfrågorna anses i princip böra ske i ett sammanhang på varje plats. Residensstäderna har efter byggnadsarbetenas angelägenhetsgrad ordnats i fem grupper. Från angelägenhetsgraderingen har emellertid länsstyrelsen i Stockholms län uteslutits, enär frågan om dess lokalbehov ansetts böra upptagas i samband med de utredningar, som pågår beträffande en lösning av lokalfrågorna för hela den statliga administrationen i Stockholm.

Promemorian har av byggnadsstyrelsen kompletterats med preliminära skisser över erforderliga nybyggnader. I de fall styrelsen i sina *petita* hemställt om bemyndiganden att påbörja ny- eller ombyggnader, har styrelsen därjämte lagt fram förslagsritningar.

Till planen hör vidare en sammanställning över kostnaderna för de föreslagna byggnadsåtgärderna. Dessa har fördelats på två kategorier, allteftersom de närmast motiveras av bristfälligheter i nuvarande lokaler eller är organisatoriskt betingade. Kostnaderna för de redovisade byggnadsåtgärderna utgör sammanlagt 58 milj. kr., varav 26 milj. kr. avser sådana arbeten, som anses behöfliga med hänsyn till nuvarande lokalers bristfällighet. I sammanställningen upptages även sådan förhyrningar, vilka tills vidare icke anses behöva ersättas med nybyggnader. Vidare har angivits de fall, där markförvärv är aktuella med hänsyn till nu förutsatta utbyggnader och önskemålet att erhålla en markreserv.

Beträffande planen i övrigt torde få hänvisas till handlingarna.

Byggnadsstyrelsen anför i sina *petita*, att den gruppindelning av residensstäderna, som redovisats i promemorian, i huvudsak synes kunna tjäna som

vägledning vid angelägenhetsgraderingen av de olika byggnadsprojekten. Lokalförhållandena har emellertid i vissa fall ändrats sedan promemorian utarbetades. På vissa platser har förhållandena förbättrats, när nybyggnader färdigställda eller tillfälliga förhyrningar gått att ordna. I andra fall åter har läget försämrats. Styrelsen avser att bl. a. i detta avseende hålla planen aktuell genom en fortgående översyn. Även andra omständigheter kan komma att rubba den redovisade turordningen, såsom möjligheten att förvärva mark och nödvändigheten att avvakta pågående stadsplaneutredningar.

Under förutsättning att länsstyrelsernas lokalfrågor kan lösas under en tidsperiod av ca 10 år, uppskattar byggnadsstyrelsen det årliga medelsbehovet till ca 7 å 8 milj. kr. Förutom de belopp, som redovisats i samband med planen, har därvid inräknats kostnader för förbättring av lokalförhållandena för länsstyrelsen i Stockholm. Vidare ingår i summorna en viss marginal för tillgodoseende av de behov av utökade lokaler, som beräknas bli en följd av länsstyrelsernas eventuellt fortsatta expansion.

Med hänvisning till planen har byggnadsstyrelsen hemställt om bemyndigande att under nästa budgetår igångsätta sju byggnadsföretag. Av dessa avser företagen i Nyköping, Gävle och Östersund fortsättningar av nu pågående arbeten. Företagen i Jönköping, Halmstad och Västerås utgör nya, större arbeten, för vilka den huvudsakliga medelsförbrukningen beräknas falla på budgetåret 1956/57. I Kristianstad slutligen avser styrelsen att bygga om en kasern för de lokala arbetsmarknadsorganens räkning. Kostnaderna för dessa företag utgör sammanlagt ca 12,5 milj. kr., varav 4,5 milj. kr. beräknas falla på nästa budgetår och 8,0 milj. kr. på budgetåret 1956/57.

Den av styrelsen framlagda planen visar, att länsstyrelsernas lokalförhållanden på många håll är otillfredsställande. I vilken takt de kan förbättras måste dock göras beroende av en avvägning med hänsyn till såväl tillgängliga byggnadsresurser som övriga angelägna investeringsändamål. På grund härav har jag icke ansett mig kunna tillstyrka, att för nästa budgetår anvisas större anslag för ändamålet än 2,5 milj. kr. Detta innebär, att sammanlagt 12,9 milj. kr. kommer att stå till förfogande för innevarande och nästa års arbeten. Såsom framgår av den i det föregående redovisade investeringsplanen kan av detta belopp 10,8 milj. kr. anses bundna till tidigare beslutade företag. För nya företag återstår således 2,1 milj. kr.

Som jag tidigare anförde, har byggnadsstyrelsen under hand meddelat, att sistnämnda belopp enligt styrelsens mening bör tagas i anspråk för byggnadsföretagen i Nyköping, Jönköping, Kristianstad och Halmstad. Jag förordar, att styrelsens förslag beträffande dessa företag godkännes.

I skrivelse den 13 september 1954 har byggnadsstyrelsen bl. a. föreslagit, att utgiftsramen för de i byggnadsprogrammet upptagna företagen måtte ökas med 200 000 kr. för att bereda utrymme för de ökade kostnader, som uppstått på grund av höjningen av den statliga arkitekttaxan fr. o. m. den 1 januari 1954. Med hänsyn till de marginaler, som torde föreligga i de av styrelsen redovisade kostnadsberäkningarna, har jag emellertid icke ansett en sådan åtgärd påkallad.

Utskottet. Vid fjolårets riksdag beslöts, såsom departementschefen erinrat, att kostnaderna för byggnadsarbeten för länsstyrelserna i fortsättningen skulle bestridas från förevarande kollektivanslag. För de med anslaget avsedda ändamålen fastställdes samtidigt en medelsförbrukningsram av 7,5 milj. kronor. För nästa budgetår har byggnadsstyrelsen räknat med oför-

ändrade investeringsutgifter, vilket skulle nödvändiggöra en förstärkning av anslaget med 4,7 milj. kronor. Vid sin prövning av frågan har departementschefen emellertid icke kunnat tillstyrka högre anslagsbelopp än 2,5 milj. kronor, vilket innebär att investeringsutgifterna måste begränsas till ett sammanlagt belopp av ca 5,4 milj. kronor. Fyra nya företag, avseende vissa byggnadsarbeten i Nyköping, Jönköping, Kristianstad och Halmstad, beräknas därvid kunna igångsättas under nästa budgetår.

Kungl. Maj:ts förslag har icke givit utskottet anledning till erinran. Utskottet hemställer därför,

att riksdagen må till *Byggnadsarbeten för länsstyrelserna* för budgetåret 1955/56 anvisa ett investeringsanslag av 2 500 000 kronor.

9:o) **Anordnande av förvaltningslokaler.** Kungl. Maj:t har (punkt 11, s. 138—140) föreslagit riksdagen att till Anordnande av förvaltningslokaler för budgetåret 1955/56 anvisa ett investeringsanslag av 1 250 000 kronor.

Till Anordnande av förvaltningslokaler har för budgetåret 1954/55 anvisats ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

Byggnadsstyrelsen har hemställt att anslaget jämväl för nästa budgetår anvisas med 1 000 000 kronor.

Styrelsen framhåller att hittills anvisade medel i huvudsak disponerats för att tillgodose behovet av egentliga förvaltningslokaler. Det av styrelsen förvaltade fastighetsbeståndet innefattar emellertid därutöver byggnader för vitt skilda ändamål, såsom skolbyggnader av olika slag och vetenskapliga institutioner. Även inom dylika fastigheter förekommer allt som oftast behov av sådana ändrings- och ombyggnadsarbeten, som är av den storlek och art, att kostnaderna icke kan eller lämpligen bör bestridas av underhållsmedel. Kungl. Maj:t har också i några fall medgivit, att kostnaderna för vissa erforderliga ändringsarbeten inom sådana byggnader fått täckas från nu ifrågasvarande anslag. Styrelsen säger sig vid sin anslagsberäkning utgå från att anslaget jämväl framdeles må disponeras för dylika arbeten.

Styrelsen framhåller vidare att enligt gällande föreskrifter anslaget får disponeras endast efter medgivande av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall. Då det är fråga om arbeten av relativt liten omfattning, skulle det innebära en förenkling i det formella förfarandet, om styrelsen erhöle ett generellt bemyndigande att inom vissa gränser själv disponera över anslagets användning. Styrelsen hemställer därför om ett bemyndigande att intill ett sammanlagt belopp av 500 000 kronor bestrida kostnaderna för sådana med anslaget avsedda arbeten, som var för sig icke beräknas kosta mer än 75 000 kronor.

Departementschefen, som erinrar om att anslaget i princip är avsett att tagas i anspråk vid mindre om- och tillbyggnader i sådana staten tillhöriga fastigheter som närmast är avsedda för kontorsändamål, framhåller vidare

att i ett par fall, då det bl. a. gällt lokaler för konsthögskolan på Skeppsholmen i Stockholm, det visat sig nödvändigt att avvika från denna regel. Liknande fall förutses bli aktuella även i fortsättningen, varför det anses önskvärt, att när särskilda skäl det påkallar, undantag kan ges från regeln. Departementschefen är emellertid för närvarande icke beredd att tillstyrka ett så vidsträckt användningsområde för anslaget, som byggnadsstyrelsen förordat. Med hänsyn bl. a. till den tolkningsfråga rörande anslagets användning, som därför alltjämt torde komma att föreligga, anses vidare, att anslagets ianspråktagande även i fortsättningen från fall till fall bör prövas av Kungl. Maj:t.

Slutligen meddelar departementschefen, som biträder styrelsens förslag beträffande anslagsanvisning för nästa budgetår, att styrelsen under hand utökat sitt äskande till 1 250 000 kronor under hänvisning till att vissa ytterligare arbeten eventuellt bli erforderliga i samband med inrättandet av ett sjöfartsverk.

Utskottet får med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställa, att riksdagen må till Anordnande av förvaltningslokaler för budgetåret 1955/56 anvisa ett investeringsanslag av 1 250 000 kronor.

10:o) **Inköp av fastigheter för förvaltningsändamål.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 12, s. 140 och 141) hemställer utskottet, att riksdagen må till *Inköp av fastigheter för förvaltningsändamål* för budgetåret 1955/56 anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

Fonden för låneunderstöd

11:o) **Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1954/55.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 13, s. 142), som jämlikt grunderna för det mellan svenska, danska och norska regeringarna träffade garantiavtalet innebär oförändrad medelsanvisning för nästa budgetår, hemställer utskottet, att riksdagen må till *Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1954/55* för budgetåret 1955/56 anvisa ett investeringsanslag av 2 200 000 kronor.

Diverse kapitalfonder

Väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond

12:o) Väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond. Kungl. Maj:t har (punkt 14, s. 143—151) föreslagit riksdagen att under väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond för budgetåret 1955/56 anvisa investeringsanslag å tillhopa 29 700 000 kronor.

I skrivelse den 28 augusti 1954 har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* bl. a. lämnat följande sammanställning över de investeringsanslag, som anvisats för budgetåren 1952/53—1954/55. I sammanställningen redovisas även styrelsens äskanden för budgetåret 1955/56.

	1952/53	1953/54	1954/55	Äskanden
	tusental kronor			1955/56
Garage- och förrådsbyggnader m. m.	4 400	5 000	6 000	6 600
Maskincentralförråd				
Motorfordon och vägmaskiner m. m.	19 000	31 000	25 500	25 000
Flytande materiel	700	2 600	2 100	3 400
Grustag m. m.	—	2 000	1 000	2 000
Effektförråd	2 800	4 000	2 000	4 000
Väg- och vattenbyggnadsverkets dispositionsanslag	1 500	1 500	—	—
Summa	28 400	46 100	36 600	41 000

Vid sidan av anslagsäskandena hemställer styrelsen om ett beställningsbemyndigande för leveranser till maskincentralförrådet under budgetåret 1957/58 intill ett belopp av 18 milj. kr.

I nyssnämnda skrivelse uttalar styrelsen inledningsvis, att den vid sina beräkningar av anslagsbehovet för budgetåret 1955/56 i princip utgått från vad föredragande statsrådet anfört i 1952 års statsverksproposition (bil. 27, s. 141) rörande riktlinjerna för investeringarna i förrådsfonden från och med budgetåret 1952/53. Med hänsyn till att de i riktlinjerna angivna anslagsbeloppen hänförde sig till löne- och prisnivån 1951, har emellertid, liksom för innevarande budgetår, i de äskade anslagen inkluderats pristillägg, som täcker löne- och prisförändringarna fram till år 1954.

Ehuru behovet av en upprustning av verkets maskinpark, färjebestand samt garage, förråd och verkstäder är trängande, anser sig styrelsen icke för nästa budgetår under nu rådande förhållanden böra räkna med en större investeringsram för de ramreglerade anslagen än 35 milj. kr, d. v. s. samma ram, som fastställts för innevarande budgetår. För att en ökning av ramen upp till 10 % skall kunna ske under nästa budgetår, om så skulle befinnas önskvärt, har emellertid styrelsen vid beräkningen av anslagen utgått från en investeringsram om i runt tal 38 milj. kr.

Beträffande den närmare innebörden av styrelsens framställning torde få hänvisas till propositionen (s. 144—148).

Över styrelsens framställning har utlåtanden avgivits av *arbetsmarknadsstyrelsen* och *statens handels- och industrikommission* (s. 148).

Föredraganden erinrar inledningsvis om att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i enlighet med tidigare uppdragna riktlinjer för investeringarna i förrådsfonden och på grundval av de bemyndiganden som godkänts av 1953 och 1954 års riksdagar för nästa budgetår äskat sammanlagt 27,4 milj. kr. med den fördelning på olika ändamål som framgår av en på s. 149 i propositionen intagen sammanställning samt anför i omedelbar anslutning här till följande.

Förutom vad nu nämnts föreslår styrelsen, i vad gäller de ramreglerade anslagsändamålen, att 400 000 kr. skall anvisas till ett nytt centralgarage i Gävleborgs län, 5 800 000 kr. till nyanskaffning av motorfordon och vägmaskiner och 300 000 kr. till fortsatt ersättningsanskaffning av båtar och mudderverk. Tillika med ett belopp om 1 milj. kr. för återhämtande av viss eftersläpning i anslagsanvisningen, vartill jag återkommer i det följande, uppgår därmed styrelsens totala äskanden för de ändamål, för vilka den sammanlagda medelsförbrukningen de senaste åren varit maximerad till ca 35 milj. kr.

Jag tillstyrker, att styrelsen lämnas förenämnda nya bemyndiganden om sammanlagt 6,5 milj. kr.

Föredraganden förklarar sig vidare ha funnit en begränsning till 33 milj. kr. av investeringsramen för förrådsfonden nödvändig. Ramen har härvid liksom tidigare avsetts omfatta anslagen till Garage och förrådsbyggnader m. m., Motorfordon och vägmaskiner, Flytande materiel samt dispositionsanslaget. Medelsförbrukningens fördelning på olika anslag vid denna ram framgår av en på s. 150 i propositionen intagen tabell. De med ledning av den sålunda uppskattade medelsförbrukningen för nästa budgetår beräknade anslagen uppgå till sammanlagt 29,7 milj. kr.

Föredraganden anför slutligen följande.

Jag har tidigare antytt, att styrelsen beträffande anslagen till Garage och förrådsbyggnader m. m. samt Flytande materiel föreslagit, att 300 000 resp. 700 000 kr. skall anvisas för återhämtande av den eftersläpning i anslagsanvisningen, som uppstått därigenom att de för innevarande budgetår äskade anslagen icke i sin helhet anvisats. Motivet för förslaget är, att styrelsen ansett det önskvärt, att anslag anvisas år från år i överensstämmelse med den förutsedda fördelning av medelsförbrukningen enligt de flerårsplaner för investeringarna i förrådsfonden, som riksdagen godkänt. Med anledning härav må erinras om att den differens, som uppstått under nu löpande budgetår mellan äskade och anvisade anslag, betingas av att vid anslagsberäkningen i 1954 års statsverksproposition hänsyn endast tagits till å ena sidan den vid maximalalternativet för investeringarna möjliga medelsförbrukningen på resp. anslag och å andra sidan de uppskattade till budgetåret ingående reservationerna på anslagen. En förutsättning vid anslagsberäkningen var, att den investeringsram, som av olika skäl ansetts böra fastställas, skulle bestämma den takt, i vilken de godkända investeringsplanerna kunde realiseras, även om en viss, icke förutsedd, uttänjning av planerna därigenom skulle komma att uppstå. Samma gäller för det kommande budgetåret och jag anser mig därför icke kunna tillstyrka den uppräknade av anslagen som styrelsen, av skäl som jag nu nämnt, föreslagit.

Investeringarna i grustag och effektförråd har hittills reglerats enbart genom anslagsanvisningen. De syftar till en av beredskapsskäl motiverad upp-

lagring av grus och klorkalcium, och totalkostnaden har med hänsyn till den önskvärda omfattning av lagren uppskattats till 5 resp. 10 milj. kr. Härav har t. o. m. innevarande budgetår anvisats 3 resp. 6 milj. kr. Styrelsen har nu föreslagit, att resterande belopp skall anvisas för nästa budgetår. Jag anser mig emellertid för närvarande icke kunna tillstyrka ytterligare utgifter för här berörda ändamål.

Jag har icke något att erinra mot styrelsens hemställan om ett beställningsbemyndigande om högst 18 milj. kr., gällande leveranser till maskincentralförrådet under budgetåret 1957/58.

Utskottet. Enligt de i statsverkspropositionen framlagda beräkningarna komma förrådsfondens investeringsutgifter under nästa budgetår att uppgå till sammanlagt 33,0 milj. kronor. Nämnade belopp fördelar sig med 4,4 milj. kronor på garage- och förrådsbyggnader, med 24,7 milj. kronor på motorfordon och vägmaskiner, med 3,7 milj. kronor på flytande materiel samt med 0,2 milj. kronor på de med dispositionsanslaget avsedda ändamålen. I jämförelse med väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag innebär detta en begränsning av medelsförbrukningen med 2 milj. kronor, vilken helt hänför sig till anslaget till garage- och förrådsbyggnader. För genomförande av detta program, som till utgångspunkt har vissa av 1952 års riksdag godkända riktlinjer för hithörande investeringar, erfordras enligt föredragandens beräkningar anslag å tillhoppa 29,7 milj. kronor. Till skillnad från innevarande budgetår ha särskilda medel icke ansetts böra anvisas för investeringar i grustag och effektförråd.

I enlighet med vad utskottet under punkten 1 anfört tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet har heller intet att erinra mot att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen bemyndigas ikläda sig betalningsansvar intill ett belopp av 18 milj. kronor för materiel till maskincentralförrådet, avsedd att levereras under budgetåret 1957/58.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må för budgetåret 1955/56 under väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond anvisa följande investeringsanslag, nämligen

1. Garage- och förrådsbyggnader m. m.	4 300 000 kr.
2. Motorfordon och vägmaskiner m. m.	22 000 000 »
3. Flytande materiel	3 400 000 »

Uppskjutna frågor

13:o) Utskottet kommer framdeles att avgiva utlåtande beträffande *dels* Kungl. Maj:ts under punkten 4 framlagda förslag angående televerkets anslagsbehov, i vad förslaget avser Rundradioanläggningar, *dels ock* Kungl. Maj:ts under punkten 9 framlagda förslag angående anslag till Förvärv av mark för radiohuset i Göteborg, vilket utskottet härmed får för riksdagen anmäla.

Stockholm den 8 mars 1955

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Ohlon, Iwar Anderson, Näsgård, Leander, fröken Andersson, herrar Påls-son, Hesselbom, Sundelin, Einar Persson, Birger Andersson, Ragnar Pers-son, Thun och Jacobsson; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Ward, Berg- ström, Andersson i Malmö, Ståhl, Lindholm, Rubbestad, Svensson i Ljung- skile, Åkerström, Staxäng, Jansson i Kalix, Wedén, Onsjö, Löfroth och An- dreasson.

Reservationer

1) vid *punkten 1* (Investeringsplan för kommunikationsverken m. m.).

a) av herrar *Ohlon, Sundelin, Jacobsson, Ståhl, Svensson* i Ljungskile, *Wedén* och *Löfroth*, vilka ansett att det stycke i utskottets yttrande, som på s. 12 börjar med »Samtidigt är» och på s. 13 slutar med »nämnda motio- ner», bort ha följande lydelse:

»Utskottet är för sin del väl medvetet om att förevarande spörsmål icke kan bedömas utan hänsyn till den ekonomiska utvecklingen i övrigt. Up- penbart är sålunda att rådande konjunkturläge påkallar återhållsamhet i fråga om de allmänna investeringarna. Det av Kungl. Maj:t föreslagna total- beloppet för kommunikationsverkens ramreglerade investeringar torde dock i någon mån kunna jämkas utan att för den skull allvarliga återverkning- ar på den samhällsekonomiska balansen behöva uppstå. Det är framför allt de med begränsningen av televerkets investeringsvolym sammanhängande svårigheterna som enligt utskottets mening inge bekymmer. Även en rela- tivt sett ringa ökning av denna volym skulle innebära en lättnad. Utskottet har därför funnit sig böra tillstyrka det i motionerna I: 282 och II: 347 framförda förslaget om en vidgning av den för televerket avsedda medels- förbrukningsramen med 4,4 milj. kronor, varigenom möjligheter skulle skapas för inkoppling av inemot 5 000 nya telefonapparater. I enlighet härmed kommer utskottet att under vederbörande punkt i det följande yrka bifall till nämnda motioner. Däremot är utskottet icke berett att tillstyrka en så omfattande stegring av investeringsutgifterna under televerkets fond som förutsatts i motionen II: 19. Enligt utskottets beräkningar skulle så- lunda totalramen för kommunikationsverkens investeringar komma att uppgå till (931,0 + 4,4 =) 935,4 milj. kronor.»

b) av herr *Karl Andersson*

2) vid *punkten 2* (Postverkets anslagsbehov) av fröken *Andersson*, her- rar *Skoglund* i Doverstorp och *Staxäng*

3) vid *punkten 3* (Televerkets anslagsbehov)

a) av herrar *Ohlon, Sundelin, Jacobsson, Ståhl, Svensson* i Ljungskile, *Wedén* och *Löfroth*, vilka ansett att under förutsättning av bifall till reser- vationen under 1 a)

dels de två första styckena i utskottets yttrande på s. 21 bort ha följande lydelse:

»I förhållande till telestyrelsens beräkningar innebär den av Kungl. Maj:t föreslagna medelsförbrukningsramen för televerket under nästa budgetår en begränsning av investeringsvolymen med närmare 72 milj. kronor. Med hänsyn till omfattningen och karaktären av alltjämt eftersatta investeringsbehov inom förevarande område måste självfallet ett beslut av denna innebörd medföra besvärande konsekvenser i olika hänseenden. Av skäl som närmare utvecklats under punkten 1 har utskottet också funnit sig böra tillstyrka ett i motionerna I: 282 och II: 347 framställt förslag, att televerkets investeringsutgifter för nästa budgetår maximeras till ett belopp av 243,4 milj. kronor, vilket med 4,4 milj. kronor överstiger den av Kungl. Maj:t förutsatta medelsförbrukningsramen. Enligt utskottets mening bör nämnda investeringssumma fördelas med 9,4 milj. kronor på telefonstationsbyggnader, med 1,7 milj. kronor på förrådsbyggnader, med 215,4 milj. kronor på telefon- och telegrafanläggningar, med 10,1 milj. kronor på rundradioanläggningar samt med 6,8 milj. kronor på övriga hithörande ändamål.

I enlighet härmed tillstyrker utskottet det förslag som i ovan nämnda motioner framförts om ökad medelsanvisning med 4,4 milj. kronor under anslaget till nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledning. Mot departementschefens anslagsberäkningar i övrigt har utskottet icke funnit anledning till erinran. Härav följer att utskottet icke ansett sig kunna biträda de yrkanden som framlagts i motionen II: 19.»

dels ock utskottets hemställan under II. bort ha följande lydelse:

»II. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: 19, i vad den avser förevarande anslag, samt med bifall till motionerna I: 282 och II: 347 till *Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledning* för budgetåret 1955/56 under televerkets fond anvisa ett investeringsanslag av 79 800 000 kr.;

b) av herr *Karl Andersson*

c) av herr *Ohlon*, fröken *Andersson*, herrar *Ståhl*, *Staxäng* och *Wedén*

4) vid *punkten 4* (Statens järnvägars anslagsbehov)

a) av herr *Ohlon*, fröken *Andersson*, herrar *Sundelin*, *Jacobsson*, *Skoglund* i Doverstorp, *Ståhl*, *Svensson* i Ljungskile, *Staxäng*, *Wedén* och *Löfroth*, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 264 och II: 351 samt I: 265 och II: 357, förstnämnda båda motioner såvitt nu är i fråga, och att därför

dels det avsnitt av utskottets yttrande på s. 30, som börjar med »Till förvärv» och slutar med »till erinran», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Till förvärv av billinjer har Kungl. Maj:t för nästa budgetår äskat ett in-

vesteringsanslag av 2 milj. kronor. I motionerna I: 264 och II: 351 samt I: 265 och II: 357 har yrkats avslag på denna Kungl. Maj:ts framställning. De synpunkter som motionärerna därvid givit uttryck åt kan utskottet i allt väsentligt ansluta sig till. Utskottet önskar särskilt fästa uppmärksamheten på att Kungl. Maj:t ansett sig böra förorda en mycket betydande inskränkning av kommunikationsverkens investeringsverksamhet för nästa budgetår. I detta läge böra självfallet de medel som ställas till statens järnvägars förfogande utnyttjas för att tillgodose de mest angelägna investeringsbehoven. Enligt utskottets mening utgör statsförvärv av redan existerande företag icke något sådant behov. Återhållsamhet i förevarande avseende synes så mycket mera befogad som de allmänna principerna för den statliga trafikpolitiken f. n. äro under omprövning genom en särskild kommitté. De ändrade betingelser för den reguljära busstrafiken som uppstått genom privatbilismens frammarsch tala även för att den statliga expansionen på nu ifrågavarande område upphör.

Departementschefens anslagsberäkningar i övrigt har icke givit utskottet anledning till erinran.»

dels ock utskottets hemställan under II. bort ha följande lydelse:

»II. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 264 och II: 351 samt I: 265 och II: 357, förstnämnda båda motioner såvitt nu är i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förslag om anslag till förvärv av billinjer;»

b) av herr *Rubbestad*.